

# 5422 SAYILI KURUMLAR VERGİSİ KANUNUNUN BAZI MADDELERİ- NİN DEĞİŞTİRİLMESİ VE BU KA- NUNA BAZI HÜKÜMLER EKLEN- MESİNE DAİR KANUN

Kanun No: 199

Kabul Tarihi: 18.2.1963

(23 Şubat 1963 gün ve 11342 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.)

## GEREKÇESİ KANUN TASARISI VE KOMİSYON RAPORLARI

Millet Meclisi S. Sayısı: 59 (1/287, 2/324)

Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı: 83 (1/181)

# MİLLET MECLİSİ

## 5422 SAYILI KURUMLAR VERGİSİ KANUNUNUN BAZI MADDELERİNİN DEĞİŞTİRİLMESİNE VE BU KANUNA BÂZİ HÜKÜMLER EKLENMESİNE DAİR KANUN TASARISI İLE KAYSERİ MİLLETVEKİLİ MEHMET YÜCELER VE 7 ARKADAŞININ, 5422 SAYILI KURUMLAR VERGİSİ KANUNUNUN 7 NCI MADDESİNE BİR FIKRA İLAVESİNE DAİR KANUN TEKLİFİ

T. C.  
Başbakanlık  
Kanunlar ve Kararlar  
Tetkik Dairesi  
Sayı: 71/1827-2942

13.9.1962

### MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Maliye Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 10.9.1962 tarihinde kararlaştırılan "5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâzı hükümler eklenmesine dair kanun tasarısı" ve gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Başbakan

İsmet İnönü

### GEREKÇE

#### KURUMLAR VERGİSİ KANUNU

##### Umumi izahat

Bütün vergi sistemimizin yeniden revizyondan geçirilmesi ve vergi kanunlarımızın ekonomik ve sosyal icapların gerektirdiği hükümlerle teçhiz edilmesi maksadiyle Bakanlığımızca kurulan Vergi Reform Komisyonu, çalışmalarının ilk safhasına Gelir ve Kurumlar vergileri kanunlarımızın tetkik konusu olarak ele almış ve bu kanunlarda ihracatı teşvik ve ekonomik gelişmeyi hızlandırmak yönünden yapılmasında fayda mütalâa ettiği tadilâta ait teklifleri muhtevî raporunu Bakanlığımıza vermiştir.

Bu rapor, Bakanlığımızca diğer Bakanlıklara, meslekî teşekküllere ve üniversitelere gönderilmiş ve bu yerlerden alınan mütalâalar da göz önünde tutulmak suretiyle Gelir ve Kurumlar vergileri kanunlarında lüzumlu değişiklikler yapılmış ve bu kanunlara yeni hükümler konulmuştur.

Bu meyanda Gelir Vergisi Kanununda yapılan tadilâta mütenazır olarak Kurumlar Vergisi Kanunda da Kurumlar Vergisi mükelleflerinin yatırım indirimi müessesesinden istifadesini ve zararlarını beş sene müddetle nakledebilmelerini temin eden hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca, dar mükellefiyete tâbi kurumların bâzı nevi kazanç ve iratlarına ait Kurumlar Vergisinin stopaj suretiyle alınmasına müteallik yeni bâzı hükümler konulmuş ve kanunun birtakım maddeleri üzerinde gerekli değişiklik ve düzeltmeler yapılmıştır.

Tadil tasarısı ile yapılan değişiklikler ve ihdas olunan yeni hükümler hakkında maddelere ait gerekçe bölümünde etraflı izahat verilmiştir.

## MADDELERE AİT GEREKÇE

MADDE 1 — Bilindiği gibi 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 1 nci maddesi kurumlar vergisinin mevzuunu tâyin etmekte ve müteakip 2-6 ncı maddeler ise, vergi mevzuuna giren şirket, müessese ve işletmelerin her birinin mahiyet, hudut ve şümulünü açıklamaktadır.

Meriyette bulunan 1 nci maddenin 1 nci fıkrası, "aşağıda yazılı tüzelkişilerin kazançları kurumlar vergisine tâbidir" dedikten sonra dört bent halinde vergi mevzuuna giren şirket, müessese ve işletmeleri saymaktadır. Mezkûr bentlere göre Kurumlar Vergisi şümulüne alınanlar; sermaye şirketleri, kooperatif şirketler, iktisadi kamu müesseseleri ile dernek, tesis ve vakıflara ait iktisadi işletmelerdir.

(A) ve (B) bentlerinde bahsedilen sermaye şirketleri ve kooperatif şirketler, Ticaret Kanunu hükümleri gereğince tesis edildiklerinden tüzelkişiliği haizdirler. (C) ve (D) bentlerinde kayıtlı iktisadi kamu müesseseleri ile dernek, tesis ve vakıflara ait iktisadi işletmeler ise, tüzelkişiliği olan müessese ve işletmeler halinde kurulabilecekleri gibi kendilerine tüzelkişilik verilmediği de vâkidir.

Bu duruma nazaran, vergi mükellefiyetinin doğabilmesi için tüzelkişiliğe sahip bulunmak şart olmayıp müteakip 2-6 ncı maddelerde gösterilen tariflere giren şirket, müessese ve işletme mahiyetinin mevcudiyeti kâfidir. Nitekim 4-6 ncı maddelerde açıklandığı üzere, iktisadi kamu müesseseleri ile dernek, tesis ve vakıflara ait iktisadi işletmelerin vergi mevzuuna alınışlarında bunlara ayrı bir tüzelkişilik verilmiş olup olmadığına bakılmayacağı, bu maddelerde sarahaten belirtilmektedir. Bu hale göre gerek yanlış anlamaları izale, gerekse 1 nci madde ile 4-6 ncı maddeler arasındaki tenazuru sağlamak maksadiyle birinci fıkra daha umumi ve her iki hali kavnyan bir tabirin kullanılması icabetmiştir.

İşte bu mülâhazalarla birinci fıkrada mevcudolan "tüzelkişilerin" kelimesi çıkarılarak bunun yerine "kurumların" kelimesi konulmuştur.

Diğer taraftan, mer'i 1 nci maddenin (D) bendinde, dernek tesis ve vakıflara ait iktisadi işletmeler vergi mevzuuna alındığı halde bunlara benzeyen cemaatler bu bentte zikredilmediği için bunların iktisadi işletmelerinin vergilendirilmesinde tereddütler hâsıl olmaktadır.

Tatbikatta beliren bu tereddütleri bertaraf etmek gayesiyle maddeye parantez içindeki hüküm eklenmiştir. Yapılan tadilâtla cemaatlere ait iktisadi işletmeler Kurumlar Vergisi mevzuuna dâhil bulunduğu ve cemaatlerde çalışan kimselere ödenen ücretlerden de Gelir Vergisi tevkiyatı yapılacağı mevzuunda vuzuh sağlanmıştır.

Ayrıca, tarım faaliyetlerinden elde edilen Kazançlar Gelir Vergisi mevzuuna alındığından, sonuncu fıkranın da tadili zaruri görülmüş ve bu maksatla kurum kazancının, Gelir Vergisi Kanununda sayılan gelir unsurlarından terekkübedeceği belirtilmek suretiyle maddeye sarahat verilmiştir.

MADDE 2 — Bu madde vergi mevzuuna giren sermaye şirketlerini saymaktadır. Madde metnine nazaran sermaye şirketleri, Ticaret Kanunu hükümleri gereğince kurulmuş anonim, eshamlı komandit ve limited şirketler ile aynı mahiyetteki yabancı kurumlar sermaye şirketlerinden ibarettir.

Malûm olduğu üzere 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun neşri tarihinde 865 sayılı Ticaret Kanunu meriyette bulunduğundan, 2 nci maddede böyle bir hükmün konulması zaruri görülmüştür. Ancak 29.6.1956 tarihinde sözü edilen bu kanun ilga edilerek yerine 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu ikame edildiğinden, yeni kanuna göre kurulmuş ve kurulacak olan sermaye şirketlerinin ve vergi mevzuuna dâhil bulunduğunu belirtmek maksadiyle bu maddenin başına "Türk" kelimesinin ilâvesi uygun görülmüştür.

MADDE 3 — Bu maddede kooperatif şirketlerin mahiyeti açıklanmaktadır.

Mer'i maddenin 1 nci fıkrasına göre gerek Ticaret Kanununu gerekse özel kanunlar gereğince kurulmuş olan istihlâk, kredi, istihsal, satış, yapı ve sair kooperatifler vergiye tabi tutulmakta, fakat aynı mahiyetteki yabancı kooperatifler vergi dışı kalmaktadır.

Yabancı sermaye şirketleri, Türk şirketleri gibi vergi mevzuuna alındığına göre, yabancı kooperatif şirketlerin vergi dışı kalması için her hangi bir sebep mevcut değildir. Bu itibarla bu nevi kooperatiflerin Türk kanunlarına müsteniden kurulmuş olan kooperatif şirketler gibi vergiye tabi tutulması uygun görülmüş ve maddeye gereken ilâve yapılmıştır.

Ayrıca, 865 sayılı Ticaret Kanunu yerine 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu ikame edildiğinden, yeni kanuna tabi olan kooperatif şirketleri de kavramak amacıyla birinci fıkraya "Türk" kelimesi eklenmiştir.

MADDE 4 — Bu maddede vergi mevzuuna giren iktisadi kamu müesseselerinin tarifi yapılmakta ve mükellefiyet şartları açıklanmaktadır.'Mer'i madde iktisadi kamu müessesesini, Devlete özel idarelere, belediyelere ve diğer kamu idare ve müesseselerine ait veya tabi olup faaliyetleri devamlı bulunan ve 1 nci maddenin (A) ve (B) fıkraları haricinde kalan ticari,sınai ve zirai işletmeler olarak tarif etmektedir.

Bu tariftten de anlaşılacağı üzere, bir müessesenin iktisadi kamu müessesesi şeklinde tavsif edilebilmesi için şu şartları haiz olması icabeder:

1. Mevzubahis işletmenin, ya Devlet, vilâyet, özel idare, belediye veya köy gibi kamu idarelerine veya bunlar tarafından bir veya birkaç kamu hizmetini görmek maksadiyle ve ekseriya hususi bir kanunla ihdas edilen tüzel kişiliği haiz kamu müesseselerine ait veya tabi bulunması lâzımdır.

2. Diğer taraftan kamu müessesesinin vergi mevzuuna girebilmesi için ticari, sınai veya zirai bir işle devamlı olarak meşgul olması lâzımdır. Faaliyetin devamlılık arz etmemesi halinde tabiiyle vergilendirme bahis konusu olmayacaktır.

3. Nihayet iktisadi kamu müessesesinin kazanç gayesi gütmemesi veya kendisine tüzel kişilik verilip verilmemesi vergi dışı kalmayı icap ettirmemektedir.

Mer'i 4. maddenin iktisadi kamu müessesesini tarif eden 1 nci fıkrası maksada yeter görüldüğünden aynen tasarıya alınmıştır. Fakat bu fıkra da sayılan hususlar ihraz ederek bir iktisadi kamu müessesesi vasfını taşıdıkları ve devamlı olarak ticari, sınai veya zirai bir işle meşgul oldukları halde, müstakil muhasebeleri bulunmayan veya kendilerine muayyen bir sermaye tahsis edilmemiş olan bâzı iktisadi kamu müesseselerinin vergi mükellefiyetlerinin tâyininde hâsıl olan tereddütleri izale etmek için 2 nci fıkraya gerekli ilâve yapılmıştır.

MADDE 5 — Bu maddede dernek, tesis ve vakıflara ait iktisadi işletmelerin tarifi yapılmaktadır.

Bilindiği üzere, mer'i hükme nazaran, dernek, tesis ve vakıflar bizatihi kendi faaliyetlerinden dolayı Kurumlar Vergisine tabi değildirler. Burada vergi mükellefiyetinin doğabilmesi için mevzuubahis dernek, tesis ve vakıfa ait bir iktisadi işletmenin mevcudiyeti zaruridir. Aynı zamanda vergilendirme bakımından işletmenin 4 ncü maddede bildirilen şartları haiz olması, yani söz konusu işletmenin dernek, tesis ve vakıfa ait veya tabi bulunması, sermaye veya kooperatif şirketi olmaması ve ticari, sınai ve zirai bir işle devamlı olarak iştigal etmesi icabeder. İktisadi kamu müesseselerinde olduğu gibi, bu işletmelerin de kazanç gayesi gütmemeleri ve tüzelkişiliği haiz olmamaları mükellefiyetlerine tesir etmemektedir. Ancak 4 ncü maddede izah edildiği gibi, mezkûr iktisadi işletmelerin müstakil muhasebeleri olmaması veya kendilerine tahsis edilmiş sermayeleri bulunmaması halleri ve mükellefiyete tesir etmeyecektir.

Ayrıca 1 nci maddeye parantez içindeki hükmün ilâvesiyle tesisler gibi vergilendirilmesi derpiş olunan cemaatlara ait iktisadi işletmeler, yukarıda belirtilen şartlar dahilinde keza vergiye tabi olacaklardır.

Diğer taraftan mer'i kanunun 6 ncı maddesinde yer alan yabancı derneklere ait iktisadi işletmeler bu maddeye nakledilmiş ve bu suretle hüküm ve tatbikatta birlik sağlanmıştır.

MADDE 6 — 5 nci maddenin gerekçesinde açıklandığı gibi yabancı devletlere ait iktisadi işletmeler bu maddeden çıkarılarak 5 nci maddeye alındığından 6 ncı maddenin matlabı değiştirilmiştir.

Ayrıca 4 ncü maddede bahsedilen Türk kamu idare ve müesseseleri ile yabancı kamu idare ve müesseseleri arasında hukuki bakımdan farklar mevcudolabileceği göz önünde tutularak yabancı devletlere ve yabancı kamu idare ve müesseselerine ait veya tabi olan iktisadi müessesele- rin vergilendirme yönünden durumları bu maddede derpiş olunmuştur. Tasarının 6 ncı maddesi hükmüne göre yabancı iktisadi kamu müesseseleri, 4 ncü maddede belirtilen şartlar dâhilinde Türk iktisadi kamu müesseseleri gibi vergiye tabi tutulacaklardır.

MADDE 7 — Bu maddede Kurumlar Vergisi muafiyeti ile ilgili hükümler yer almaktadır.

Yapılan tadilâtla mer'i maddenin bir kısmı bentleri kaldırılmakta, bâzı muafiyetler genişletilmekte ve diğer bentler ise yeni sıra numaralan dâhilinde tasarıya alınmaktadır.

Kaldırılması derpiş olunan bentler ve bunlarla ilgili açıklama aşağıda sırasıyla arz ve izah edilmiştir:

1. Meriyette bulunan 1 nci bent hükmü ile Posta, Telgraf ve Telefon İdaresi Kurumlar Vergisinden muaf tutulmuştur.

Malûm olduğu üzere; PTT İdaresi bidayette bir kamu müessesesi olduğundan Kurumlar Vergisinden muaf tutulmuştur. Ancak 6145 sayılı kanunla bu idare bir iktisadi teşekkül haline getirildiğinden bentte bildirilen muafiyetin tatbik yeri kalmamış ve bu maksatla mezkûr bent maddeden çıkarılmıştır.

2. Aynı şekilde bir kamu müessesesi olarak Kurumlar Vergisinden muaf tutulan Devlet Demiryolları İdaresi 6186 sayılı Kanunla iktisadi bir teşekkül halini alması sebebiyle Kurumlar Vergisi mevzuuna girdiğinden ve 6623 sayılı Kanunla bir anonim ortaklık (Türk Havayolları Anonim Ortaklığı) halini alan Devlet Havayolları İşletmesi ve bu suretle vergi muafiyetini kaybettikten, bu teşekküllerin vergi muafiyetine mütaallik olup fuzuli bir mahiyet alan 2 ve 3 numaralı bent hükümleri madde metninden çıkarılmıştır.

3. Mer'i maddenin 12 nci bendi ile halkevleri ve halkodaları için kabul edilmiş olan muafi yet, bu müesseselerin ilga edilmeleri sebebiyle madde metninden çıkarılmıştır.

4. Diğer taraftan, Gelir Vergisi Kanununun 96 ncı maddesi muvacehesinde mer'i kanunun son fıkrası hükmü, tatbik yeri kalmadığından madde metninden çıkarılmıştır.

Muafiyet hudutları genişletilen müesseselerle alâkalı fıkralar ise şunlardan ibarettir:

1. Mer'i hükmün 4 ncü bendi ile askerî fabrikalara ait muafiyet, askeri atelyeler için de tanınmış ve bu husus tasarının 7 nci maddesinin 1 nci bendinde belirtilmiştir. Ayrıca bu bentte sayılan Darphane ve Damga Matbaası, Millî Piyango İdaresi, askerî fabrika ve atelyelere tanınan vergi muafiyetinin, bunların münhasıran kuruluş maksadı dâhilinde kalan işlere aid olduğunu belirtmek maksadiyle mer'i maddenin sondan bir evvelki fıkrası hükmü alâkası dolayısıyla bura ya alınarak parantez içinde ifade olunmuştur.

2. Mer'iyette olan 7 nci maddenin 8 nci bendi ile, kamu idare ve müesseseleri tarafından ilim, fen ve güzel sanatları, tarım ve hayvancılığı öğretmek, yaymak, ıslah ve teşvik etmek gaye-

siyle işletilen müesseselere ait muafiyet, kitap, gazete ve mecmua yayın evlerine de teşmil edilmiş ve bu husus tasarının 7 nci maddesinin 3 ncü bendinde açıklanmıştır.

3. Mer'i 17 nci, bentte, köy ve köy birliklerine ait tarım işletmeleriyle köylünün genel ve müşterek ihtiyaçlarını karşılamak maksadiyle köylüler tarafından işletilen hamam, çamaşırhane gibi işletmelere dair muafiyet hududu genişletilmiş ve değirmenlerle il sının içindeki yolcu taşıma işletmeleri de muafiyete dâhil edilmiştir.

Ayrıca yukanki muafiyetten istifade edecekler arasında belediyesi bulunan köyler de ilâve olunmuştur.

4. Mer'i hükmün 19 ncu fıkrası ile, münhasıran verem tedavi eden sanatoryumlar ve pre vantasyumlarına dair muafiyet, münhasıran kanser tedavisi ile uğraşan kurumlar için de kabul edilmiş ve tasarının bu maddesine ait 14 ncü bente bu mevzuda yeni bir hüküm eklenmiştir.

5. Münhasıran üyelerinin istifadesine tahsis edilen derneklere ait lokal, gazino ve lokanta işletmeleri için, bunların alkollü içkiler vermemeleri şartı ile 16 nci bentte yeni bir muafiyet kabul edilmiştir.

6. Yürürlükte bulunan kooperatif muafiyetine dair 20 nci bent, tasarıya 16 nci bent olarak alınmıştır. Yalnız esas mukavelelerinde bu bentte sayılan muafiyet şartları mevcudolduğu halde bilâhara bunlara fiilen ihlâl eden kooperatif şirketlerin mezkûr muafiyeti suistimal etmemeleri için parantez içinde hükmün konulması zaruri görülmüş ve mevzuubahis muafiyet şartlarını bilâhara ihlâl eden kooperatiflerin bu nevi muafiyetten faydalanamayacağı açıklanmıştır.

Diğer bentlerde esaslı bir tadilât yapılmamış olup, bu bentler yeniden numaralanmıştır.

MADDE 8 — a) Kurumlar Vergisinden istisna edilen kurum kazançları ile ilgili bu madde- nin 1-4 bentlerinde değişiklik yapılmamış, sadece bentler daha vazıh bir hale getirilmiştir.

b) Devlet Deniz Yolları ve Limanları İdaresinin tekelinde bulunan ulaştırma işlerine dair istisna hükmünü muhtevi 5 nci bent, bu idarenin bünyesinde yapılan hukukî değişikliğe mütenazır olarak tadil olunmuştur.

Filhakika 3633 ve 4517 sayılı kanunlarla tüzelkişiliği haiz bir iktisadi işletme olarak kurulan Devlet Deniz Yolları ve Limanları İdaresi, mezkûr kanunlarla şilepçilik işi dışında kalan ulaştırma işlerinin tekeline sahip iken, bilâhara 5842 sayılı Kanunla bu idare bir anonim ortaklık haline getirilmiş ve evvelce mevcut olan tekel işleri aynen bu ortaklığa devredilmiştir. Bu hususu belirtmek üzere 5 nci bentte gereken tadilât yapılmıştır.

c) Diğer taraftan 8 nci maddeye eklenen sonuncu fıkra ile, yatırım indirimi istisnasının Gelir Vergisi Kanununda belirtilen esaslar dâhilinde sermaye şirketleri ile kooperatif şirketler hakkında da uygulanması kabul olunmuştur.

MADDE 9 — Bu madde ile aynı kanunun 11 nci maddesi değiştirilmektedir.

Dar mükellefiyeti tarif eden 11 nci maddenin yürürlükteki şekline göre, Türkiye'de elde ettikleri kazanç ve iratları üzerinden vergilendirilecek yabancı kurumların kanuni veya iş merkezlerinin Türkiye içinde bulunmaması lazım gelmektedir. Bu ifadede kanuni merkez veya iş merkezinden herhangi birinin Türkiye içinde bulunması halinde dar mükellefiyetin bahis konusu olabileceği mânâsı çıkmakta olduğundan böyle bir anlayışa mahal vermemek üzere madde, kanuni ve iş merkezlerinden her ikisi de Türkiye içinde bulunmayan kurumların dar mükellefiyet mevzuuna girdikleri hususunu açıkça ifade edecek şekilde değiştirilmiştir.

Kanuni, ve iş merkezlerinden maksadın ne olduğu hususu da kanunun 10 ncu maddesinde hükme bağlanmıştır.

MADDE 10 — Bu madde ile aynı kanunun 12 nci maddesi değiştirilmektedir.

Bu madde 30.12.1960 tarih ve 192 sayılı Kanunla daha evvel bir kere değiştirilmiş bulunmaktadır. Sunulan tasarı ile yapılmak istenilen değişiklik, Gelir Vergisi bakımından dar mükelle-

fiyet mevzuuna giren kazanç ve iratlarla bunların elde edilme şartlarını hükme bağlayan Gelir Vergisi Kanununun 7 nci maddesindeki tadilâta mütenazır bir mahiyet arz etmektedir.

Bu maksatla tadil edilmek istenilen fıkra ve bentler hakkında aşağıda kısaca bilgi verilmiştir:

1. Maddenin 1 numaralı bendi dar mükellefiyet mevzuuna girecek ticari kazançları tarif etmekte olup, burada yapılan değişiklik sadece parantez içinde bulunan hükme inhisar etmektedir.

Filhakika mezkûr bendi 192 sayılı Kanunla tadil edilen şeklinde ve parantez içinde bulunan kısmından "merkezleri hesabına ihracedilmek üzere" ibaresi tamamen çıkarılmış ve hüküm aynen Gelir Vergisi Kanunundaki esasları ihtiva edecek bir hale getirilmiş bulunmaktadır. Bahis konusu parantez içindeki hüküm esas itibariyle, Türkiye'ye satınaldıkları veya imal ettikleri malları Türkiye'de satmaksızın yabancı memleketlere gönderenlerin elde edebilecekleri ticari kazançların Türkiye'de elde edilmiş sayılmamaları gayesini matuf bulunduğuna göre, bu malların merkezlerin hesabına veya başka bir mahalle ihraç edilmesinin birbirinden farklı olarak mütalâa edilmeleri uygun bulunmamıştır. Aksi takdirde ihraç mallarımızın satılmasını teşvik bakımından ehemmiyet arz eden bu bent hükmünden gereği kadar fayda sağlamak imkânı hâsıl olamayacak demektir.

2. Maddenin yürürlükte bulunan 4 numaralı bendi ile, Türkiye'de bir tarım işletmesini işleten yabancı kurumların bu faaliyetten elde ettikleri kazançlar da dar mükellefiyet mevzuuna alınmış bulunmaktadır. Tasanda bu hüküm daha şümüllü bir hale getirilmek istenilmiş ve "Türkiye'de bulunan ziraî işletmeden elde edilen kazançlar" şeklinde ifade olunarak, hisse halindeki kazançların da kavranması yoluna gidilmiştir.

MADDE II — Bu madde aynı kanunun 13 ncü maddesi değiştirilmektedir.

Kurumlar Vergisine tabi tutulacak safi kurum kazancının tesbiti ile ilgili bulunan bu madde 192 sayılı Kanunla daha evvel tadil edilmiş bulunmaktadır. Bu kere de maddenin 2 nci fıkrasına yeni bir hüküm ilâvesi uygun görülmüştür.

Bahis konusu 2 nci fıkra safi kurum kazancının tesbitinde Gelir Vergisi Kanununun ticari kazançlar hakkındaki hükümlerinin uygulanacağı hükmünü ihtiva etmektedir. Bu hüküm ziraî faaliyette bulunan kurumların bu faaliyetlerinden doğan kazançlarının tesbiti bakımından kfiyetsiz bulunmuş olduğundan fıkranın sonuna, zira, faaliyetle işgal eden kurumların bu faaliyetlerinden doğan kazançlarının tesbiti Gelir Vergisi Kanununun 59 ncü maddesinin son fıkrası hükmünün de ayrıca nazara alınacağı hususu ilâve edilmiş bulunmaktadır.

Diğer yandan, mer'i hükmün son fıkrası hükmü de daha vazıh bir hale konulmuştur.

MADDE 12 — Bu madde ile aynı kanunun 14 ncü maddesinin 6 ve 7 numaralı bentleri değiştirilmektedir.

Safi kurum kazancının bulunması için indirilecek giderleri hükme bağlayan bu maddenin sadece iki bendinde yapılmak istenilen tadilâtın mahiyeti aşağıda kısaca açıklanmıştır:

Bent 6 - Bu bentteki değişiklik Gelir Vergisi Kanununun 89 ncü maddesinin, son tadil tasarı ile değiştirilmiş bulunan şekline mütenazır bir mahiyet arz etmektedir. Yürürlükteki 6 numaralı bent ile kamu menfaatlerine yararlı derneklere makbuz karşılığında yapılmış olan ve kurum kazancının % 1 ini ve her halde 5000 lirayı geçmeyen bağış ve yardımların gider olarak indirilebilmeleri sağlanmış bulunmaktadır. Sunulan tasan ile bunlara ilâveten, genel bütçeye dâhil dairelere, katma bütçeli idarelere, il özel idareleri ile belediyelere ve köylere yapılan bu nevi bağış ve yardımların da gider olarak indirilmelerine imkân verilmek istenilmiş ve 5000 lirayı aşmamak üzere kazancın % 1 i olarak tesbit edilen yıllık umumi bağış ve yardım tutan da % 2 ve 20000 lira olarak değiştirilmiştir.

Diğer taraftan nakden yapılmayan bağış ve yardımların gider yazılacak değerlerinin tesbiti mevzuunda da tasan maddesine gerekli hüküm ilâve olunmuş ve bunların muhasebe kayıtlarında mevcut mukayyet değerlerinin veya böyle bir değer yoksa, takdir komisyonlanca tesbit edilecek değerlerinin indirme esas alınacağı zikrolunmuştur. Aynen yapılan bağış veya yardım kurumun alım, satım mevzuu olan bir mala taallûk ediyorsa, bunun gider olarak indirilecek değerinin defterlerde ayrıca hasılat meyanına ithal edilmesi lâzımgeleceği şüphesizdir.

Bent 7 - Mer'i hüküm, iki yıldan fazla nakledilmemek şartıyla geçmiş yılların malî bilânçolarına göre tahassul eden zararların gider olarak indirilebilmelerine cevaz vermektedir. Halbuki Gelir Vergisi Kanununun zararların kârlara takas ve mahsubu ile ilgili bulunan 88 nci maddesinde son tadil tasarısı ile yapılan bir değişiklikle, zarar mahsubu süresi 5 yıla çıkarılmış olduğundan farklı bir durum meydana getirmemek gayesiyle, Kurumlar Vergisi mükelleflerine de aynı sürenin uygulanması zaruri görülmüştür.

Diğer taraftan bu nevi zararların mezkûr 5 yıllık süre içinde Kurumlar Vergisi matrahından indirilmeleri kabil olmadığı takdirde bunların bakiyelerinin, Gelir Vergisi Kanununun yeni tasan ile tadil edilen 96 ncı maddesinin (e) bendi gereğince kurumun stopaj matrahından indirilmesi imkânı da ayrıca sağlanmış bulunmaktadır.

MADDE 13 — Bu madde ile aynı kanunun 15 nci maddesi değiştirilmektedir.

Matlabı kabul edilmeyen tenzilat iken kabul edilmeyen indirimler haline getirilen bu maddede zikre değer değişiklik 6 numaralı bentte yapılmış olup, maddeye ayrıca 7 numaralı yeni bir bend ilâve olunmuştur. Bu hususlan icabettiren sebepler aşağıda kısaca açıklanmıştır.

1. Yürürlükte bulunan 6 numaralı bent, sadece Kurumlar Vergisi ile vergi ve para cezalarının gider olarak indirilmiyecekleri hükmünü ihtiva etmektedir. Halbuki Gelir Vergisi Kanununun matrahtan ve gelir unsurlarından indirilmiyecek giderlerle ilgili 90 ncı maddesinde son defa yapılan değişiklikle Amme Alacaklarının Tahsili usul hakkındaki Kanun hükümlerine göre ödenen gecikme zamları ile faizlerinin de gider olarak indirilemeyeceği hükme bağlanmış olduğundan farklı bir duruma sebebiyet verilmemek üzere buraya da aynı mahiyette bir hüküm konulması uygun görülmüştür.

2. 15 nci maddeye ilâve olunan 7 numaralı bent ile, ihraç kanunlarına veya Devletle akdolan mukavelenamelere göre mevcut ve çıkacak vergilerden muaflığı kabul edilmiş bulunan menkul kıymet faiz, temettü ve ikramiyeleri dolayısıyla kurumlarca yapılmış olan giderlerin vergi matrahından indirilmiyecekleri hükme bağlanmak istenilmiştir.

Filhakika bankalarla sigorta şirketlerinin ve diğer bazı kurumların kanuni mecburiyetler sebebiyle veya ihtiyari olarak satınaldıkları menkul kıymetler arasında faiz, temettü ve ikramiyeleri her türlü vergiden muaf olanların da mevcut bulunduğu malûmdur. Halbuki bugünkü hükümler muvacehesinde, kurumların kanunun 14 ncü maddesine göre gider olarak indirdikleri meblâğlar, kurumun bir yıllık giderlerinin tamamı olup, böylece vergiden muaf menkul kıymet faiz, ikramiye ve temettülerinin elde edilmesi dolayısıyla yapılmış bulunan giderleri de ihtiva etmektedir.

Kurumların bu şekilde geliri vergiden muaf kaynaklardan sağladıktan kazançları bir taraftan vergi matrahına dahil edilmez iken diğer taraftan bu gelirlerin sağlanması için yapılmış bulunan giderlerin veya gider hisselerinin matrahtan indirilmesi kabili müdafaa bir husus olamayacağı gibi esasen vergi kanunlarımızda da indirilecek giderler bakımından, bu giderlerin vergi matrahına girecek kazanç ve iratların sağlanması maksadiyle yapılmış bulunan giderlere inhisar etmesi prensibi kabul edilmiş bulunmaktadır.

Bu esasa göre hareket edildiği takdirde, indirilmesi kabul edilebilecek giderlerin vergiye tabi kazançlarla ilgili olanlardan ibaret bulunması lâzımgeleceği tabiidir.

Buna rağmen kanunumuzda bu hususu sağlayacak sarıh bir hüküm mevcut bulunmadığından şimdiye kadar kurumlar vergiden muaf gelirlerine tekabül edecek giderleri veya hesaplanacak

gider hisselerini, matrahın tesbitinde ayrıca nazan itibara almamakta ve matrahtan indirmekte idiler,

Böyle bir durum yukarda bahis konusu edilen prensiplere aykırı bulunmuş olduğundan bu maksatla 15 nci maddeye 7 numaralı bent ilâve edilmiş bulunmaktadır.

Mezkûr hükme göre kurumlar, bu nevi vergiden muaf faiz, temettü ve ikramiyeler için ihtiyar ettikleri bilûmum giderleri tefrik ederek bunları kurum kazancından indiremeyeceklerdir. Şayet bu mahiyetteki gelirlere tekabül eden giderlerin kurumlarca kesin olarak tefriki mümkün değil ise, gider yazılmıyacak miktarların ne şekilde hesaplanacağı hususu da bendin parantez içindeki hükmü ile belirtilmiş bulunmaktadır.

MADDE 14 — Bu madde ile aynı kanunun 18 nci maddesi değiştirilmektedir.

Türkiye'de elde ettikleri ticari kazançtan sebebiyle dar mükellef olarak vergilendirilmeleri lâzımgelen yabancı ulaştırma kurumlarının vergi matrahı, safi kurum kazancının tesbiti ile ilgili 13 ncü madde hükümlerine göre tâyin edilmeyip, öteden beri ortalama emsal nisbeti tatbiki yoluyla hesaplanmaktadır. Bu hususu hükme bağlayan 18 nci maddede yapılmak istenilen değişiklik şunlardan ibarettir:

1. Yürürlükteki maddenin 11 nci fıkrası ortalama emsal nisbetinin Türkiye'de elde edilen hasılatla uygulanacağı hükmünü vaz'etmiş iken, bu kere emsalın 19 ncu maddeye göre tesbit edilecek hasılatla uygulanacağı şeklinde değiştirilmiş ve fıkra vuzuh verilmek istenilmiştir.

2. Maddenin 2 nci fıkrası gereğince ortalama emsal nisbetleri, muhtelif kaynaklardan toplanacak malûmata dayanılarak Maliye Bakanlığınca 3 yıl için tâyin edilmek lazımgelirken, tasarı ile mezkûr hükümden 3 yıllık süre tamamen çıkarılmış bulunmaktadır. Zira konjonktürün seyri ne göre kâr hadlerinde ehemmiyetli değişiklikler vukubulduğu takdirde, bu müddet zarfında aynı nisbetlerle adil bir vergilendirilme imkanı elde edilemediği görülmüş ve yine bu sebeple aynı fıkranın sonuna, "Maliye Bakanlığı lüzum gördüğü takdirde en az bir yıl uygulanmış olmak şartıyla cari ortalama emsal nisbetlerini değiştirebilir." hükmü ilâve olunmuştur.

Mezkûr fıkra nazaran ortalama emsal nisbetleri daimî veya arızî olarak çalışan bütün kurumlar için aynı olmak ve fakat kara, deniz ve hava ulaştırma kurumları itibarıyla ayrı ayrı olmak üzere tâyin olunacaktır.

MADDE 15 — Bu madde ile aynı kanunun 19 ncu maddesi değiştirilmektedir.

19 ncu madde yabana ulaştırma kurumlarının emsal nisbetini uygulamaya esas olacak hasılatlarının hangi unsurlardan terekkebettiğini hükme bağlamaktadır.

Türkiye'de daimî veya ânzi olarak faaliyette bulunan bilûmum yabancı ulaştırma kurumlarının vergi matrahı, hasılatlarına emsal tatbiki yoluyla hesaplanmak lâzım geldiğinden, bu maddede hükümleri 12 nci maddenin 1 numaralı bendine göre ticari kazanç elde etmiş sayılan yabancı ulaştırma kurumları hakkında da uygulanacaktır.

Halen yürürlükte bulunan 19 ncu maddenin 1 nci fıkrası bu durumu sarîh olarak belirtmediğinden fıkranın baştan "12 nci maddenin 1 ve 7 numaralı bentlerine göre ticari veya arızî ticari kazançları dar mükellefiyet mevzuuna alınan yabancı ulaştırma kurumlarının ..." şeklinde değiştirilmiş ve maddenin bundan sonraki hükümlerinde de vuzuh temini maksadıyla bâzı tadilat yapılmıştır.

MADDE 16 — Bu madde aynı kanunun 20 nci maddesini değiştirmektedir.

Kurumlar Vergisinde beyan esasına taallük eden bu maddenin 1 nci fıkrasında yapılan değişikliğe göre, vergi sorumlularının da diğer mükellefler gibi beyanname vermeleri temin edilmiştir.

Kurumlar Vergisi Kanununun 27 nci maddesinde 192 sayılı Kanunla yapılan tadilâta muvazi olarak beyanname esasını tâyin eden bu maddede de vergi muhatabının beyanname vermesini sağlayacak bir değişiklik yapılması icabetmiştir.

Mer'i hükmün ikinci fıkrasında, her mükellefin vergiye tabi kazancının tamamı için beyanname vereceği açıklandıktan sonra, mükelleflerin şubeleri, ajanlıkları, alış ve satış büro ve mağazaları, imalâthaneleri veyahut kendilerine doğrudan doğruya bağlı sair iş yerleri için, müstakil muhasebeleri ve ayrılmış sermayeleri olsun olmasın, ayn beyanname verilmez, denilmiş olduğundan, sözü edilen mükellefler kendilerine dolayısıyla bağlı sair iş yerleri için ayn beyanname vermek imkânına sahip idiler.

Kurumların bu şekilde kendilerine dolayısıyla bağlı olan iş yerleri için ayn beyanname vermeleri mahzurlu görüldüğünden, bahis konusu fıkradaki bu hüküm "Kendilerine bağlı sair iş yerleri" haline getirilerek, sözü edilen kurumların kendilerine bağlı bütün işletmeler için her halükârda tek bir beyanname vermeleri temin edilmiştir.

Tüzelkişiliği bulunmayan iktisadi kamu müesseseleri ile dernek, tesis ve vakıflara ait iktisadi işletmelerden her biri için, bunların bağlı oldukları kamu tüzelkişileriyle dernek, tesis ve vakıflar tarafından ayrı ayn beyanname verilebilmesini temin için maddeye son fıkra ilâve edilmiştir.

MADDE 17 — Bu madde aynı kanunun 21 nci maddesini tadil etmektedir.

Beyannamelerin verilme zamanını tâyin eden bu madde; "Beyanname, hesap döneminin kapanmasını takibeden dördüncü ayın sonuna kadar verilir" hükmünü muhtevi bulunduğundan, Kurumlar Vergisi mükellefleri hesap döneminin kapanmasını takibeden dört ay içinde beyanname verebilmekte idiler. Bu durumda Kurumlar Vergisi mükelleflerinin dört aylık devre içinde beyanname vermeleri bütçe hesaplarında kanşıklıklara sebebiyet verdiği için, Gelir Vergisi mükelleflerinde olduğu gibi bunların da beyannamelerini bütçe yılının girmesinden sonra vermelerini temin için maddenin 1 nci fıkrası değiştirilmiş ve bu arada mükelleflerin beyannamelerini hazırlama süresinde bir kısaltma yapılmamıştır.

Bu maddenin 2 nci fıkrasından sonra gelen kısma, dar mükellefiyette, vergi muhatabının Türkiye'yi terk etmesi halinde Kurumlar Vergisi Beyannamesinin terke takaddüm eden 15 gün içinde verileceği; ve maddenin sonuna da, iş yeri veya daimî temsilcisi olmıyan dar mükellefiyete tabi mükelleflerin beyanname verecekleri yerin yabancı kuruma bu kazançları sağlayanların bağlı olduğu vergi dairesi olacağı hakkında birer hüküm ilâve edilmiştir.

MADDE 18 — Bu madde aynı kanunun 24 cü maddesini tadil etmektedir.

Bu madde ile, dar mükellefiyete tabi kurumların bâzı nevi kazanç ve iratların Kurumlar Vergisinin stopaj yoluyla alınmasını sağlayacak yeni hükümler derpiş olunmaktadır.

Bilindiği üzere tevkif yoluyla vergi alma usulü sadece Gelir Vergisinde mevcut bir sistem olup bunun Kurumlar Vergisine tatbikatı mevcut değildir.

Bu yolda vergi almanın vergi tarhiyat ve tahsilatında mükelleflere ve idareye sağladığı kolaylık aşikardır. Bu itibarla bahis konusu sistemin mahdut ölçüde Kurumlar Vergisinde de tatbikini temin maksadıyla; vergi sorumlusu durumunda bulunanların dar mükellefiyet mevzuuna giren Kurumlar Vergisi mükelleflerine ödedikleri;

1. Ücretler,
2. Serbest meslek kazançları,
3. Menkul sermaye iratları,
4. Telif, imtiyaz, ihtira, işletme, ticaret unvanı, alâmeti farika ve benzeri gayrimaddi hakların satış, devri, temlik ve kiralanması mukabilinde alınan bedeller,

Kurumlar Vergisi tevkifatına tabi tutulmuştur.

Maddenin 2 nci fıkrasına konulan hüküm ile, tevkif suretiyle alınacak olan Kurumlar Vergisinde vergi matrahının, bu maddede yazılı kazanç ve iratların gayrisâfi miktarları olduğu hususu açıklanmış bulunmaktadır.

Yabancı müteşebbisler bakımından vergi mevzuatımızın daha müsait bir duruma sokulması gayesiyle, Kurumlar Vergisi tevkif suretiyle ödenen kurum kazançlarından ayrıca bu kazancı sağlayan kurumlarca Gelir Vergisi tevkifatı yapılmayacağı hükme bağlanmıştır.

Maddenin mütaakıp fıkralarında Kurumlar Vergisi tevkifatının nisbeti tâyin edilmiş ve Kurumlar Vergisi tevkif yoluyla alınmış olan kazanç ve iratlar için, ayrıca bu kanunun 20 ve 22 nci maddelerine müsteniden beyanname verilmesi kurumların ihtiyarlarına bırakılmak suretiyle yabancı müteşebbisleri beyanname vermek formalitelerinden kurtarmak gayesi istihdaf edilmiştir.

**MADDE 19 —** Bu madde ile aynı kanuna mükerrer (247A) maddesi eklenmektedir.

Kurumlar Vergisi Kanununa eklenen bu maddede, dar mükellefiyete tâbi Kurumlar Vergisi mükelleflerinden 24 ncü maddede yazılı kazanç ve iratları elde edenler için vergi sorumlusu; yani mezkûr kazanç ve iratlardan kurumlar Vergisi kesecek olan kişiler tâyin edilmektedir.

Konulan hükme göre, mezkûr kazanç ve iratlardan vergi tevkifatı yapacak olan kimseler, dar mükellefiyete tabi kurumlara bu kazanç ve İratları sağlayanlardır.

Maddenin ikinci fıkrasında bahis konusu kazanç ve iratları sağlayanların kimler olduğu tâyin edilmiştir. Buna nazaran, Kurumlar Vergisi tevkifatına tabi kazanç ve iratları nakden veya hesaben ödiyen veya tahakkuk ettiren gerçek ve tüzel kişileri bu verginin ödenmesi bakımından vergi sorumlusu addolunacaktır. Bu şahıslar, defter tutmak durumunda olan Gelir ve Kurumlar Vergisi mükellefleri oldukları takdirde, yaptıkları vergi tevkifatını ayrıca defterlerinde göstereceklerdir.

Madde metninden anlaşılabacağı üzere, dar mükellefiyete tabi kurumlara bahis konusu kazanç ve iratları sağlayanların vergi sorumluluğu bunların Gelir veya Kurumlar Vergisi mükellefi olmaları ile mukayyet değildir.

**MADDE 20 —** Bu madde ile aynı kanuna mükerrer (24/B) maddesi eklenmektedir.

Kurumlar Vergisi Kanununa yeniden ilâve edilen bu maddede, Kurumlar Vergisi tevkifatına ait muhtasar beyannamelerin ne gibi malumatı ihtiva edeceği tayin edilmektedir.

**MADDE 21 —** Bu madde ile aynı kanunun 28 nci maddesi değiştirilmektedir.

24 ncü maddeye göre dar mükellefiyete tabi kurumların muayyen kazançları için tevkif yoluyla vergi alma usulü kabul edilmiştir. Bu suretle teklif edilen mükelleflerden tevkif yoluyla kesilen vergiler için yıllık ve özel beyanname vermiyenlerde, vergilendirme dönemi olarak yapılan tevkifatın ilgili bulunduğu dönemin kabul edilmesi uygun bulunmuş ve bu maksatla maddeye mezkur ilave yapılmıştır.

**MADDE 22 —** Bu madde aynı kânunun 41 nci maddesini tadil etmektedir.

Kurumlar Vergisinde özel ödeme sürelerini tâyin eden bu maddede yapılan tadilat ile, 24 ncü maddeye göre tevkif suretiyle alınacak Kurumlar Vergisi için özel bir ödeme süresi konulmuştur.

**MADDE 23 —** Bu madde aynı kanunun 44 ncü maddesini tadil etmektedir.

Tevkif yoluyla alınan vergilerin beyanname üzerinden hesaplanan Kurumlar Vergisinden mahsubunu sağlayan bu maddenin 1 nci fıkrasında yapılan tadilat ile, 24 ncü madde gereğince tevkif suretiyle alınan Kurumlar Vergisinin de beyanname üzerinden hesaplanan Kurumlar Vergisinden mahsubunu temin edecek bir hüküm ilâve edilmiştir.

**GEÇİCİ MADDE 1 —** Bu kanunun yürürlüğe gireceği tarihten evvelki yıllara ait vergilerin eski hükümlere tevfikân alınacağını hükme bağlamaktadır. Bu duruma ve kanun 1.1.1963 tari-

hinde yürürlüğe gireceğine göre, 1.1.1963 tarihinden önceki devrede vukubulan faaliyetten doğan (kendilerine özel hesap dönemi verilen kurumlarda 1.1.1963 tarihinden önce biten dönemlere ait) kurum kazançları 5422 sayılı Kanun ile bunda değişiklikler yapan 192 sayılı Kanun hükümleri dahilinde vergilendirilecektir.

**GEÇİCİ MADDE 2 —** Tasarının 18 nci ve mütaakıp maddeleriyle vaz'olunan tevkifat hükümlerine müteallik olup, tevkifat mevzuuna alınan kazanç ve iratların, kanunun yürürlük tarihinden itibaren nakden veya hesaben ödenen veya tahakkuk ettirilen kazanç ve iratlar olduğunu tasrih etmekte fayda görülmüştür. Buna göre, daha evvelki yıllar faaliyetinden doğmuş olsalar bile, kanunun yürürlük tarih olan 1.1.1963 ten sonra nakden veya hesaben ödendikleri veya tahakkuk ettirildikleri takdirde, muaddel 24 ncü maddede zikredilen kazanç ve iratlardan tevkif yoluyla Kurumlar Vergisi kesilmesi gerekmektedir. Ancak, 1 Ocak 1963 tarihinden önce tahakkuk etmiş olan kazanç ve iratların, 1.1.1963 tarihinden sonra ödenmesi halinde, Kurumlar Vergisi tevkifatı yapılmıyacağı hususu da, maddenin sonuna konulan bir hükümle ayrıca açıklanmıştır.

**GEÇİCİ MADDE 3 —** 5422 sayılı Kanunun yabancı ulaştırma kurumlarından ortalama emsal nisbetlerinin tesbitine müteallik 18 nci maddesinde, bu tasarının 14 ncü maddesiyle yapılması düşünülen tadilde en önemli hususlardan biri, Maliye Bakanlığı tarafından mezkûr ortalama emsal nisbetlerinin lüzum görüldüğü takdirde değiştirilmesi keyfiyetidir. Halen yürürlükte olan hükme göre ise, bu nisbetlerin her üç yıl için yeniden - nispetlerde bir değişiklik yapılmasa bile - tâyin ve ilân edilmesi gerekmektedir. Yürürlükteki hükme müsteniden, en son olarak 11 seri numaralı Kurumlar Vergisi Genel Tebliği ile bu nispetler 1962, 1963 ve 1964 yılları için muteber olmak üzere tesbit ve ilân olunmuştur. Geçici 3 ncü madde ile, mezkur yıllar için ilân edilmiş bulunan işbu nisbetlerin, yeni ortalama emsal nispetleri tesbit ve ilân olunmadığı müddetçe muteber olması sağlanmakta ve böylece, tatbikatta doğması muhtemel tereddütler önlenmektedir.

**GEÇİCİ MADDE 4 —** 5422 sayılı Kanununun tasan ile değiştirilen 8'nci maddesinin sonuna Gelir Vergisi Kanununun yatırım indirimi istisnasına taallük eden hükümleri kurumlar hakkında da uygulanır" fıkrası eklenmiştir.

Buna göre, Gelir Vergisi Kanunda yatırım indirimine müteallik olarak yer alan hükümlerden, aynı şartlar ve nisbetler dâhilinde, Kurumlar Vergisi mükelleflerinin de, bu tasarının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren faydalanması gerekecektir.

Ancak, yatırım indirimi istisnasının uygulanması dolayısıyla ilk senelerde Kurumlar Vergisi hasılatının mühim miktarlarda eksüceceği nazara alınarak, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 5 yıl müddetle, mezkur indirim hadleri, bunların uygulanacağı kurum kazançlarının her yıl için % 20 siyle tahdidolunmuş ve böylece Devlet bütçesinde husulü muhtemel ani ve büyük varidat düşmelerinin tahfifi istihdaf edilmiştir. Bu hüküm mükellefler aleyhine bir netice yaratmayıp, sadece yatırım indirimi süresini bir miktar daha uzatmaktadır.

**GEÇİCİ MADDE 5 —** Malûm olduğu veçhile, yürürlükteki hükme göre - 14 ncü madde - kurumlar zararlarını iki yıl müddetle nakledebilmekte, tasanda ise - madde 12 - bu müddetin beş yıl olması derpiş olunmaktadır. Mer'i hüküm muvacehesinde, tasarının yürürlüğe gireceği 1.1.1963 tarihinde 1959 takvim yılı ve daha önceki yıllarda doğmuş bulunan zararlar nakil imkanını kaybetmiş olacaklardır. Ancak 1960 yılı zararlarının 1961 ve 1962 kârlarından mahsubu, yürürlükteki hükümlere göre mümkündür. 1962 yılında doğan kurum kazançlarının 1963 Nisanında beyan edilmesi gerektiği, bu tarihte ise, yeni kanunun yürürlükte olacağı nazara alınarak 1960 yılı zararının da, yeni hükümlerden istifade ettirilmesi hakkaniyet esaslarına uygun görülmüştür. Aynı mülâhaza 1961 yılında tekevvün eden zararlar hakkında evleviyetle varittir.

Tasarrın 24 ncü maddesi kanunun yürürlük tarihini ve 25 nci maddesi ise, kanunu yürütmeye vazifeliler tâyin etmektedir.

**KAYSERİ MİLLETVEKİLİ MEHMET YÜCELER VE 7 ARKADAŞININ, 5422 SAYILI KURUMLAR VERGİSİ KANUNUNUN 7 NCI MADDESİNE BİR FIKRA İLAVESİNE DAİR KANUN TEKLİFİ**

**Millet Meclisi Başkanlığına**

5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 7 nci maddesine bir fıkra ilâvesine dair kanun teklifi ve gerekçesi ilişikte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımızla arz ederiz.

17.10.1962

Kayseri Milletvekili  
*Mehmet Yüceler*

Gümüşhane Milletvekili  
*Nureddin Özdemir*

Kayseri Milletvekili  
*Mehmet Göker*

Eskişehir Milletvekili  
*E. Gazi Sakarya*

Uşak Milletvekili  
*A. R. Akbıyıkoglu*

Kütahya Milletvekili  
*Sezai Sarpaş ar*

İçel Milletvekili  
*Mazhar Arıkan*

Kayseri Milletvekili  
*Vedat Âli Özkan*

**GEREKÇE**

Bâzı hayırsever ve muhterem vatandaşlarımız tarafından memleketimizin ilim ve irfanına yardım etmek ve muhtaç, kimsesiz öğrencilerin tahsillerini kolaylaştırmak maksadıyla tesisler kurulmuştur. Bu ulvi gaye ile kurulan tesisler âmme hizmeti olan öğretim ve eğitim dâvasının halinde mühim faktör olan gelirleri mer'î Kurumlar Vergisi Kanunu gereğince vergiye tabi tutulmaktadır. Kazanç gayesi gütmeyen, Devletin ifası ile mükellef bulunduğu ve Anayasamızın 50 nci maddesi gereğince başta gelen bir âmme hizmeti olan öğretim ve eğitim davasına yardımdan başka bir amacı bulunmayan tesislerin ve bunlara bağlı işletmelerin gelirlerinden vergi alınması tesis gayesinin tahakkukuna mâni olduğu gibi bu şekilde tesisler kuranlar ile kuracak olanların da şevklerini kırmaktadır.

Esasen âmme hizmetine iştiraki tazammun etmekle beraber medeni kurum ve tesis senetlerindeki sarıh hükümlere Devletin teftiş ve murakabesine tabi kılınan tesislerin bizatihi amme hizmetlerine tahsis edilen gelirlerinden âmme hizmetine iştirakin diğer bir şekli olan Kurumlar Vergisine tabi tutulmaları vergi alma hususundaki ana prensiplere de aykırı düşmektedir.

Yukarıda arz olunduğu üzere âmme hizmeti mahiyetini taşıyan eğitim ve öğretim hizmetlerine yardım gayesi ile kurulmuş olan tesisler ile bunlara ait iktisadi işletmelerin Kurumlar Vergisinden muaf tutulmaları maksadıyla ilişik kanun teklifi hazırlanmıştır.

**KAYSERİ MİLLETVEKİLİ MEHMET YÜCELER VE 7 ARKADAŞININ TEKLİFİ 5422 SAYILI KURUMLAR VERGİSİ KANUNUNUN 7 NCI MADDESİNE BİR FIKRA İLAVESİNE DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1 — 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 7 nci maddesine aşağıdaki 22 nci fıkra eklenmiştir.

22. Öğretim ve eğitim hizmetlerine yardımı esas gaye itti haz eden tesislerle, bu tesislere aid olup geliri mezkur maksada sarfedilecek olan bilcümle iktisadi işletmeler.

MADDE 2 — Bu kanun 1 Ocak 1963 tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3 — Bu kanunu Maliye Bakanı yürütür.

## GEÇİCİ KOMİSYON RAPORU

*Millet Meclisi*  
*Geçici Komisyon*  
*Esas N o: 1/287, 2/324*  
*Karar No: 5*

1.2.1963

### Yüksek Başkanlığına

5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanun bazı hükümler eklenmesine dair kanun tasarısı ile Kayseri Milletvekili Mehmet Yüceler ve 7 arkadaşının 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 7 nci maddesine bir fıkra ilavesine dair kanun teklifi birleştirilmek ve Hükümet tasarısı esas alınmak suretiyle ilgili Maliye Bakanlığı temsilcilerinin de iştiraki ile tetkik ve müzakere edildi.

Malum olduğu gibi, Gelir Vergisi sistemimizin mali ve iktisadi mülahazalar ve sosyal icaplarla bazı değişiklikler yapılmış ve Yüksek Heyete sunulan Gelir Vergisi tasarısına bu maksadı teminen muhtelif hükümler konmuştur.

Gelir Vergisi Kanunda yapılan değişikliklere mütenazır olarak, Kurumlar Vergisi Kanununun da aynı ekonomik ve sosyal zaruretlere revizyona tabi tutulması ve bazı yeni hükümlerle tehziz edilmesi lazımgelmektedir.

Bu maksatla hazırlanan tadil tasarısı üzerinde komisyonumuzca yapılan değişiklikler, gerekçeleri ile birlikte aşağıda arz ve izah olunmuştur.

Tasarının 1, 2, 3, 4, 5 ve 6 ncı maddeleri kabul edilmiştir.

MADDE 7 — 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 7 nci maddesinin tadiline mütedair bu maddede yapılan değişiklik sadece 14 numaralı bende inhisar etmektedir. Kurumlar Vergisinden muaf tutulan sağlık müesseselerine mütaallik olan bu bende, sağlık davalarımız arasında önemli bir yer işgal eden cüzzam ve trahom hastalıklarını tedavi eden müesseselerin kurulmasını teşvik gayesiyle münhasıran cüzzam ve trahom tedavi eden hastahaneler de ithal olunmuştur.

MADDE 8 — 5422 sayılı Kanunun 8 nci maddesinin tadiline mütaallik olan bu maddenin son fıkrasına, obligasyon ihracı suretiyle temin olunan finansman kaynaklarının, yatırım indirimi-ne ait hükümlerin uygulanması bakımından öz sermaye sayılacağına dair bir hüküm eklenmiştir. Hükümet tasansında, Gelir Vergisi Kanununun yatırım indirimi istisnasına dair hükümleri aynı esaslar ve şartlar dairesinde Kurumlar Vergisi mükellefi olan sermaye şirketleri ile kooperatif şirketler hakkında da tatbik edilmesi derpiş olunmaktadır. Komisyonumuz, iktisadi kalkınmamızın memleketimizde hakiki manada sermaye şirketlerinin ve bu meyanda bilhassa anonim şirketlerin gelişmesine bağlı bulunduğunu ve bu gibi şirketlerin finansman ihtiyaçlarının ise, en yaygın ve en sağlam bir yol olan obligasyon ihracı suretiyle temin ettikleri kaynaklardan karşılanmasının teşvikin de birçok faydalar olduğunu ve bu suretle küçük tasarrufların, sermaye piyasasının kuruluş ve gelişmesini kolaylaştırmış olacağını göz önünde, tutarak, sermaye şirketlerinin obligasyon ihracı suretiyle temin ettikleri kaynaklardan yaptıkları yatırımların da, yatırım indirimi istisnasından istifade ettirilmesine karar vermiş ve bu maksatla maddenin son fıkrasına bahis konusu hükmü ilave etmiştir.

İlave edilen hükümde yazılı tahvilât tabirinin Türk Ticaret Kanunun 420 nci ve müteaakıp maddeleri hükümlerine tevfikan ihraçedilecek tahvilâtı kavramakta olduğu tabiidir.

Tasarının 9, 10, 11 ve 12 nci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

MADDE 13 — Bu madde 5422 sayılı Kanunun 15 nci maddesinin tadiline mütaalliktir. Komisyonumuzca tasan ile getirilen maddenin sadece 7 numaralı fıkrası tadil olunmuştur.

Hükümet tasansında yer alan bahis konusu bentte, temettü, faiz ve ikramiyelerin Kurumlar vergisinden müstesna olan menkul kıymetlerle ilgili olarak yapılan masrafların, kurum kazancının tesbitinde mahrahtan indirilmemesi derpiş olunmaktadır. Komisyonumuzca, geliri vergiden müstesna olan bir irat kaynağına ait gerçek giderlerin safi kurum kazancının tesbitinde matrahtan tenzil edilmemesi gerekçesine dayanan Hükümet teklifi prensib olarak uygun bulunmakla beraber, gerçek giderlerin tesbit olunamaması halinde bu giderlerin ne şekilde bahsedileceğine dair (hükümün bu kıymetlerle ilgili gerçek masrafları tam ve sarih bir şekilde kavramadığı ve hatta bu masrafları çok aştığı görülerek mezkur hüküm maksada daha uygun hale konulmuştur.) Komisyonumuzca yemden tedvin olunan hükümle, kurumların geliri vergiden müstesna menkul kıymetlere isabet eden gerçek giderlerinin, banka kredileri tanzim komitesi tarafından tayin olunacak ortalama gider emsali nazara alınmak suretiyle bulunması sağlanmıştır.

MADDE 14 — 5422 sayılı Kanunun 18 nci maddesinin tadiline dair olan maddede yapılan değişiklik madde metninde bulunan (ve) kelimesinin kaldırılarak yerine (;) işaretinin konulmasından ibarettir.

MADDE 18, 19 ve 20 — Tasarının 18 nci maddesi 5422 sayılı Kanunun 24 ncü maddesinin tadiline, tasarının 19 ncu maddesi aynı kanuna (Mükerrer 247A) maddesinin ve tasarının 20 nci maddesi ise aynı kanuna (mükerrer 24/B) maddesinin eklenmesine mütedairdir.

Komisyonumuzca tasarının 18, 19 ve 20 nci maddeleri esas itibariyle kabul edilmekle beraber, Hükümet tasansında yazılı olduğu gibi, 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununa (mükerrer madde 24/A) ve (Mükerrer madde 24/B) şeklinde iki madde ilavesi uygun bulunmamış ve esasen bu mükerrer maddelerin metinleri itibariyle 5422 sayılı Kanunun 24 ncü maddesinde bahis konusu edilen hükümlerle olan yakın irtibatı da göz önünde bulundurularak, tasanda yer alan (Mükerrer 24/A) ve (Mükerrer 24/B) maddeleri hükümlerinin 5422 sayılı Kanunun 24 ncü maddesine aktarılmasına karar verilmiştir. Bu suretle tasannın 18, 19 ve 20 nci maddelerinin metin ve matlaplarında bu birleştirmenin gerektirdiği tadilât yapılmak suretiyle, tasannın 18 nci maddesi metni 24 ncü maddenin (A) fıkrası olarak tasannın 19 ncu maddesi metni 24 ncü maddenin (B) nkrası olarak ve tasannın 20 nci maddesi metni ise 24 ncü maddenin (C) fıkrası olarak kabul edilmiştir.

Hükümet tasansının üç maddesinin bir madde halinde tevhid edilmesinin neticesi olarak tasannın mütaakıp maddeleri 2 numara eksigi ile, yani tasannın 21 nci maddesi 19 ncu madde olarak, 22 nci maddesi 20 nci madde olarak, 23 ncü maddesi ise 21 nci madde olarak kabul olunmuştur.

Tasannın geçici 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 2 — Tasarının Kurumlar Vergisi tevkifatının başlangıcına ait bu maddesinde, bu tasan ile ihdas olunan Kurumlar Vergisi tevkifat mecburiyetinin 1 Ocak 1963 tarihinden itibaren başlayacağı hükme bağlanmaktadır, tasarının komisyonumuzda müzakeresi sırasında 1 Ocak 1963 tarihinin üzerinden bir aya yakın bir müddet geçmiş olması göz önünde tutularak hükmün geçmiş zamana teşmili uygun bulunmamış ve Kurumlar Vergisi tevkifatının 1.1.1964 tarihinden itibaren başlanmasına karar verilerek maddede buna göre gerekli değişiklik yapılmıştır.

Tasannın geçici 3, 4 ve 5 nci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Tasarının yürürlük tarihine ait 24 ncü maddesi 22 nci madde olarak, yetkiye dair 25 nci maddesi ise 23 ncü madde olarak aynen kabul olunmuştur.

Bu kanun tasansının, işin müstaceliyetine binaen öncelik ve ivedilikle görüşülmek üzere, Yüksek Başkanlığa sunulması komisyonumuzca karar altına alınmıştır. Saygı ile arz olunur.

Geçici Komisyon Başkanı

Başkan Vekili

Sözcü

Katip

## HÜKÜMETİN TEKLİFİ

### 5422 SAYILI KURUMLAR VERGİSİ KANUNUNUN BAZI MADDELERİNİN DEĞİŞTİRİLMESİNE VE BU KANUNA BAZI HÜKÜMLER EKLENMESİNE DAİR KANUN TASARISI

MADDE 1. — 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 1 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

#### **Mevzuu:**

MADDE 1. — Aşağıda yazılı kurumların kazançları Kurumlar Vergisine tabidir.

A) Sermaye şirketleri;

B) Kooperatif şirketler;

C) İktisadi kamu müesseseleri;

D) Dernek, tesis ve vakıflara ait iktisadi işletmeler (bu kanunun tatbikatında cemaatlerde tesis hükmündendir).

Kurum kazancı, Gelir Vergisi mevzuuna giren gelir unsurlarından terekkübeder.

MADDE 2. — Aynı kanunun 2 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

#### **Sermaye şirketleri :**

MADDE 2. — Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulmuş olan anonim, eshamlı komandit ve limited şirketler ile aynı mahiyetteki yabancı kurumlar sermaye şirketleridir.

MADDE 3. — Aynı kanunun 3 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

#### **Kooperatif şirketler :**

MADDE 3. — Kooperatif şirketler, Türk Ticaret Kanunun veya özel kanunlarına göre kurulan ve istihlâk, istihsal, kredi, satış, yapı ve sair kooperatif şirketleriyle aynı mahiyetteki yabancı kooperatif şirketlerdir.

Okul kooperatifleri gibi dernek veya âdi şirket mahiyetinde olanlar kooperatif şirket addolunmaz.

MADDE 4. — Aynı kanunun 4 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

#### **İktisadi kamu müesseseleri :**

MADDE 4. — Devlete, özel idarelere, belediyelere ve diğer kamu idarelerine ve müessese-lerine ait veya tabi olup faaliyetleri devamlı bulunan ve birinci maddenin (A) ve (B) işaretili bentleri haricinde kalan ticari, sınai ve zirai işletmeler iktisadi kamu müesseseleridir.

Bunların kazanç gayesi gütmemeleri, tüzel kişiliklerinin olmaması, müstakil muhasebeleri ve kendilerine tahsis edilmiş sermayelerinin bulunmaması mükellefiyetlerine tesir etmez.

MADDE 5. — Aynı Kanunun 5 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

#### **Dernek, tesis ve vakıflara ait iktisadi işletmeler :**

MADDE 5. — Dernek, tesis ve vakıflara ait veya bağlı olup 4 ncü maddede yazılı şartlan haiz bulunan işletmeler ile aynı mahiyetteki yabancı işletmeler, dernek, tesis ve vakıfların iktisadi işletmeleridir.

MADDE 6. — Aynı kanunun 6 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Yabana kamu idare ve müesseselerine ait iktisadi işletmeler :**

MADDE 6. — Yabancı devletlere, yabancı kamu idare ve müesseselere ait veya tabi olup birinci maddenin (A) ve (B) işaretli bentleri haricinde kalan ticari, sınai ve zirai işletmeler, Türk iktisadi kamu müesseseleri gibi Kurumlar Vergisine tabii tutulur.

Bunların kazanç gayesi gütmemeleri, tüzel kişiliklerinin olmaması, müstakil muhasebeleri ve kendilerine tahsis edilmiş sermayeleri bulunmaması mükellefiyetlerinin tesir etmez.

MADDE 7. — Aynı Kanunun 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Muanklar :**

MADDE 7. — Aşağıda yazılı kurumlar, Kurumlar Vergisinden muaftır:

1. Darphane ve Damga Matbaası, Millî Piyango İdaresi ve Askerî fabrika ve Atelyeler (Bunlar kuruluşlarındaki maksadın dışında kalan işleri dolayısıyla vergiye tabidirler.);

2. Tekel mevzuuna ait faaliyetlerine münhasır olmak üzere Tekel İşletmeleri;

3. Kamu idare ve müesseseleri tarafından ilim, fen ve güzel sanatlar ile tanm ve hayvan cılığı öğretmek, yaymak, ıslah ve teşvik etmek maksadiyle işletilen müesseseler (okullar, okul atölyeleri, konservatuarlar, genel kütüphaneler, tiyatrolar, müzeler, sergiler, numune fidanlıkları, tohum ve hayvan ıslah ve üretme istasyonları, yanş yerleri, kitap, gazete ve mecmua yayın evleri ve emsali müesseseler);

4. Kamu idare ve müesseseleri tarafından genel insan ve hayvan sağlığını koruma ve tedavi maksadiyle işletilen müesseseler (hastane, nekahathane, klinik, dispanser, prevantoryum, sanatoryum, çocuk bakım evleri, hayvan hastaneleri ve dispanserleri, hayvan bakım evleri, veteriner bakteriyoloji, seroloji ve distofojin gibi müesseseler);

5. Kamu idare ve müesseseleri tarafından içtimai maksatlarla işletilen müesseseler (Şefkat, rehin ve yardım sandıkları, fukara aşhaneleri, ceza ve ıslah evleri atelyeleri, darülaceze atelyeleri, içtimai sigorta kurumları, öğrenci yurtları ve pansiyonları gibi müesseseler);

6. Kamu idare ve müesseseleri tarafından Hükümetin veya yetkili idare mercilerinin müsadesi ile açılan mahallî, millî veya milletlerarası mahiyetteki sergiler, fuarlar, panayırılar;

7. 3, 4, 5 ve 6 ncı bentlerde yazılı müesseselerden dernek, tesis veya vakıflara aidolup mezkûr bentlerde belirtilen maksat ve gayelerle işletildikleri ilgili bakanların mütalâası alınmak suretiyle Maliye Bakanlığınca kabul edilenler;

8. Beden Terbiyesi Teşkilatına dahil derneklere veya kamu idare ve müesseselerine aid idman ve spor müesseseleri;

9. Tüzel kişiliği haiz emekli ve yardım sandıkları;

10. Yaptıkları iş veya hizmet mukabilinde resim veya harç alan kamu müesseseleri;

11. İl özel idareleri, belediyeler ve köyler ile bunların teşkil ettikleri birlikler veya bunlara bağlı müesseseler tarafından işletilen:

a) Su, elektrik ve havagazı işletmeleri;

b) Belediye sınırları içindeki yolcu taşıma işletmeleri;

c) Mezbahalar (kesim, taşıma ve muhafaza işlerine münhasır olmak şartıyla);

12. Köylere, köy birliklerine ve köy belediyelerine ait tanm işletmeleri ile bunlar tarafından köylünün umumi ve müşterek ihtiyaçlarını karşılamak maksadiyle işletilen hamam, çamaşırhane ve değirmenler ile bunların bağlı oldukları il sınıırı içindeki yolcu taşıma işletmeleri;

13. Ordu evleri ve askeri kantinler;
14. Münhasıran verem tedavi eden sanatoryum ve prevantoryumlar ile münhasıran kanser tedavi eden hastaneler;
15. Derneklere aidolup münhasıran üyelerin istifadesine tahsis edilen ve alkollü içki veril meyen lokal, gazino ve lokanta işletmeleri;
16. Esas mukavelelerinde sermaye üzerinde kazanç dağıtılmaması, idare meclisi başkan ve üyelerine kazanç üzerinden hisse verilmemesi, ihtiyat akçelerinin ortaklara dağıtılmaması ve münhasıran ortaklar ile iş görüşülmesine dair hükümler bulunması şartı ile kooperatif şirketler (Esas mukavelelerde yukarıki şartlar mevcudolmamakla beraber fiilen bu kayıt ve şartlara uy mayan kooperatifler muafiyetten faydalanamaz);
17. Özel kanunlarla veya devletle akdolunan mukavelelerle Kurumlar Vergisinden veya her türlü vergi ve resimden muaf tutulan kurumlar.

MADDE 8. — Aynı kanunun 8 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**İstisnalar :**

MADDE 8. — Bu maddede yazılı kurum kazançları Kurumlar Vergisinden müstesnadır:

1. Başka bir kurumun sermayesinin asgari yüzde onuna bu kurumun kuruluş anında veya bilanço tarihinden en az bir yıl evvelinden beri sahiboldukları ispat ve tavsik eden ana kurum ların, kuruma iştiraklerinden elde ettikleri kazançlar. (İştirak kazançları istisnası)

İştirak kazançları istisnası, kurumun bilanço tarihinden bir yıl evvel ve yeni kuruluşlarda kuruluş anında sahibolduğu iştirak hissesine isabet eden kazanç miktarına uygulanır.

2. Kooperatif şirketlerin ortakları için hesapladıkları risturnlardan aşağıda yazılı olanlar:

- a) İstihlak kooperatiflerinde: Ortakların satınaldıkları malların kıymetlerine göre hesaplanan risturnlar;
- b) İstihsal kooperatiflerinde: Ortakların kooperatife sattıkları veya kooperatiften satın aldıkları malların kıymetlerine göre hesaplanan risturnlar;
- c) Kredi kooperatiflerinde: Ortakların kullandıkları kredilere göre hesaplanan risturnlar;
- d) Ortakların idare gideri karşılığı olarak ödedikleri paralardan sarf olunmıyarak iade edilen kısımlar.

Bu risturnların nakden veya aynı kıymette mal ile ödenmesi istisnanın uygulanmasına mâni değildir. Ortaklardan başka kimselerle yapılan muamelelerden doğan kazançlar hakkında risturnlara mütaallik istisna hükmü uygulanamaz. Bunların genel kazançları tefrikinde, ortaklarla yapılan iş hacminin genel iş hacmine olan nispeti esas tutulur.

3. İhraç kanunlarına veya Devletle akdolunan mukavelenamelere göre mevcut ve çıkacak vergilerden muaflığı kabul edilmiş olan menkul kıymetlerin temettü, faiz ve ikramiyeleri.

4. 927 sayılı Kanunun 1 nci maddesine göre verilen sıcak ve soğuk maden suları imtiyazının işletilmesinden elde edilen kazançlar (ihale tarihini takibeden yıldan itibaren beş yıl süre ile).

5. Denizcilik Bankası Türk Anonim Ortaklığının tekelinde bulunan ulaştırma işlerinden elde ettiği kazançlar.

Gelir Vergisi Kanununun yatırım indirimi istisnasına taallük eden hükümleri sermaye şirketleri ile kooperatif şirketleri hakkında da uygulanır.

MADDE 9. — Aynı kanunun 11 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Dar mükellefiyet:**

MADDE 11. — Birinci maddede yazılı kurumlardan kanuni ve iş merkezlerinden her ikisi de Türkiye içinde bulunmayanlar, yalnız Türkiye de elde ettikleri kurum kazançları üzerinden vergilendirirler.

MADDE 10. — Aynı kanunun 192 sayılı Kanunla muaddel 12 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Dar mükellefiyette mevzu :**

MADDE 12. — Onbirinci maddede yazdı dar mükellefiyet mevzuuna giren kurum kazancı aşağıda gösterilen kazanç ve iratlardan terekkübeder:

1. Türkiye'de Vergi Usul Kanunu hükümlerine uygun iş yeri olan veya daima temsilci bu lunduran yabancı kurumlar tarafından bu yerlerde veya bu temsilciler vasıtasıyla yapılan işlerden elde edilen ticari kazançlar.

(Bu şartları haiz olsalar dahi kurumların ihracedilmek üzere Türkiye'de satılmadıkları veya imal ettikleri malları Türkiye'de satmaksızın yabancı memleketlere göndermelerinden doğan kazançlar, Türkiye'de elde edilmiş sayılmaz. Türkiye'de satmaktan maksat alıcı veya satıcının veya her ikisinin Türkiye'de olması veya satış akdinin Türkiye'de yapılmasıdır.)

2. Türkiye'de elde edilen ücretler.

3. Türkiye'de elde edilen serbest meslek kazançları,

4. Türkiye'de bulunan zirai işletmeden elde edilen kazançlar.

5. Gayrimenkullerin, hakları ve menkul malların Türkiye'de kiralanmasından elde edilen iratlar.

6. Türkiye'de elde edilen menkul sermaye iratları.

7. Türkiye'de elde edilen sair kazanç ve iratlar. (Bir numaralı fıkra hükmü dışında kalanlar menkul kıymet satışından elde ettikleri kazançlar hariç.)

MADDE 11. — Aynı kanunun 192 sayılı Kanunla muaddel 13 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Safi kurum kazana :**

MADDE 13. — Kurumlar Vergisi, birinci maddede yazılı mükelleflerin bir hesap dönemi içinde elde ettikleri safi kurum kazancı üzerinden hesaplanır.

Safi kurum kazancının tesbitinde Gelir Vergisi kanununun (42 nci maddesinin birinci fıkrasının 2 numaralı bendi hariç) ticari kazanç hakkındaki hükümleri uygulanır. Zirai faaliyetle işgal eden kurumların bu faaliyetlerinden doğan kazançların tesbitinde Gelir Vergisi Kanununun 59 ncü maddesinin son fıkrası hükmü de nazara alınır.

Gelir Vergisi Kanununun ortalama kâr hadleri hakkındaki hükümleri Kurumlar Vergisi mükellefleri için de uygulanır.

Dar mükellefiyete tâbi kurumların kurum kazançlarının, ticari kazanç gibi tesbit edilmesi gereken kazanç ve iratlar da dâhil olmak üzere, ticari veya zirai kazançlar dışında kalan kazanç ve iratlardan ibaret bulunması halinde, Gelir Vergisi Kanununun bu gibi kazanç ve iratların tesbiti hakkındaki hükümleri Kurumlar Vergisi matrahının tesbitinde de uygulanır.

MADDE 12. — Aynı kanunun 14 ncü maddesinin 6 ve 7 numaralı bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

6. Genel bütçeye dahil dairelere, katma bütçeli idarelere, il özel idareleriyle belediyelere, köylere ve kamu menfaatlerine yararlı derneklere makbuz karşılığında yapılan bağış ve yardımlar. (Bir takvim yılı içinde yapılan bağış ve yardımlar toplamının o yıla ait kurum kazancının yüzde ikisini ve her halde yirmi bin lirayı aşan kısmı hasılatından indirilmez.

Bağış ve yardımın nakden yapılması halinde, bağışlanan veya yardımın konusunu teşkil eden mal veya halkın mevcutsa mukayyet değeri, bu değer mevcut değilse Vergi Usul Kanunu hükümleri dairesinde takdir komisyonlarınca tesbit edilecek değeri esas alınır.)

7. Beş yıldan fazla nakledilmemek şartıyla geçmiş yılların mali bilançolarına göre tahassul eden zararlar. (Bilançolarda her yılın zararının ayrı ayrı gösterilmesi şarttır.)

MADDE 13. — Aynı kanunun 15 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Kabul edilmeyen hükümler :**

MADDE 15. — Kurum kazancının tesbitinde aşağıda yazılı indirimlerin yapılması kabul edilmez:

1. Öz sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizler.
2. Örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizler.
3. Sermaye şirketlerince dağıtılan örtülü kazançlar.

4. Her ne şekilde ve ne isimle olursa olsun ayrılan ihtiyat akçeleri (Türk Ticaret Kanununa, kurumların özel kanunlarına veya esas mukavele ve nizamnamelerine göre safi kazançlardan ayırdıkları bilûmum ihtiyatları ile Bankalar Kanununa müsteniden bankaların ayırdıkları karşılıklar dâhil).

5. Dar mükellefiyete tabi kurumlardan ayrıca:

a) Bu kurumlar hesabına yaptıkları alım, satımlar için ana merkeze veya Türkiye dışındaki şubelere verilen faizler, komisyonlar ve benzerleri;

b) Ana merkezin veya Türkiye dışındaki şubelerin giderlerine veya zararlarına iştirak etmek üzere ayrılan hisseler (Türkiye'deki kurumun teftiş ve murakabesi için yabancı memleketlerden gönderilen yetkili kimselerin seyahat giderleri hariç).

6. Bu kanuna göre hesaplanan Kurumlar Vergisi ile her türlü para cezaları, vergi cezaları ve Amme Alacaklarının Tahsil Usulü hakkındaki Kanun hükümlerine göre ödenen cezalar, gecikme zamları ve faizler.

7. İhraç kanunlarına veya Devletle akdolunan mukavelenamelere göre mevcut ve çıkacak vergilerden muaflığı kabul edilmiş olan menkul kıymetlerin Kurumlar Vergisinden istisna edilen temettü, faiz ve ikramiyelerine isabet eden giderler. (Bu giderlerin katî olarak tesbit edilmemesi halinde, bahis konusu giderler, vergiden muaf menkul kıymetlerden elde olunan faiz, temettü ve ikramiye gelirlerinin elde olunan umumi gayrisafi kar içinde işgal ettiği nisbet esas alınarak bilûmum giderlerden pay tefrik olunmak suretiyle tâyin olunur).

MADDE 14. — Aynı Kanunun 18 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Yabancı ulaştırma kurumlarında kurum kazancının tesbiti :**

MADDE 18. — Yabancı ulaştırma kurumlarının vergiye matrah olacak kurum kazancı 19 ncü maddeye göre tesbit edilecek hâsılatı ortalama emsal nisbetlerinin uygulanması suretiyle hesaplanır.

Ortalama emsal nisbetleri, Türkiye'de daimî veya arızı olarak çalışan bütün kurumlar için ayrı ve kara, deniz ve hava ulaştırma işleri için ayrı ayrı olmak üzere Maliye Bakanlığınca tâyin olunur. Maliye Bakanlığı lüzum gördüğü takdirde (en az bir yıl uygulanmış olmak şartıyla) cari ortalama emsal nisbetlerini değiştirebilir.

Ortalama emsal nisbetleri Resmi Gazetede yayınlanır ve yayınlanma tarihini takip eden takvim yılı başından itibaren elde edilen kurum kazançları hakkında uygulanır.

MADDE 15. — Aynı kanunun 19 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Türkiye'de elde edilen hasılat:**

MADDE 19. — Onikinci maddenin 1 ve 7 numaralı bentlerine göre ticari ve arızı ticari kazançları dar mükellefiyet mevzuuna alınan yabancı ulaştırma kurumlarının Türkiye'de elde edilmiş sayılan hasılatı aşağıda yazılı unsurlardan tereküp eder:

1. Türkiye hudutları içinde cereyan eden kara ulaştırmalarında yolcu, yük ve bagaj taşıma ücreti (bilet bedeli ile birlikte alınan gider karşılıkları dâhil) olarak ne isimle olursa olsun aldıkları paralar.

2. Türkiye'deki yükleme Umanlarından yabancı memleketlerdeki varış limanlarına veya diğer kurumun gemisine aktarma yapılacak yabancı limana kadar cereyan eden deniz, hava ulaştırmalarında yolcu, yük ve bagaj taşıma ücreti (bilet bedeli ile birlikte alınan gider karşılıkları dâhil) olarak ne isimle olursa olsun aldıkları paralar.

3. Türkiye dışındaki ulaştırma işleri için diğer kurumlar hesabına Türkiye'de sattıkları yolcu ve bagaj biletleri ile Türkiye'de yaptıkları navlun mukaveleleri dolayısıyla kendilerine verilen komisyonlar ve ücretler.

MADDE 16. — Aynı kanunun 20 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Beyan esası:**

MADDE 20. — Yirmidördüncü madde hükmü mahfuz kalmak şartıyla, Kurumlar Vergisi, mükellefin veya vergi sorumlusunun beyanı üzerine tarholunur. Beyanname, ilgili bulunduğu hesap döneminin neticeleri ihtiva eder.

Her mükellef vergiye tâbi kazancının tamamı için bir beyanname verir.

Mükelleflerin şubeleri, ajanlıkları, alım ve satım büro ve mağazaları, imalathaneleri veya kendilerine bağlı sak iş yerleri için, bunların müstakil muhasebeleri ve ayrılmış sermayeleri olsa dahi, ayrı beyanname verilmez.

Tüzel kişiliği bulunmayan iktisadi kamu müesseseleri ile dernek, tesis ve vakıflara ait iktisadi işletmelerden her biri için bunların bağlı oldukları kamu tüzel kişileri ile dernek, tesis ve vakıflar tarafından ayrı ayrı beyanname verilebilir.

MADDE 17. — Aynı kanunun 21 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Beyannamenin verilme zamanı ve yeri :**

MADDE 21. — Kurumlar Vergisi beyannamesi, hesap döneminin kapandığı ayı takiben dördüncü ay içinde mükellefin bağlı olduğu vergi dairesine verilir.

Sermaye şirketleri dışında kalan kurumların beyanname verme süresini uzatmaya Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Dar mükellefiyette vergi muhatabının Türkiye'yi terk etmesi halinde Kurumlar Vergisi beyannamesi memleketi terke tekaddüm eden onbeş gün içinde verilir.

**Mükellefin bağı olduğu vergi dairesi :**

1. Tam mükellefiyette, kurumun kanuni veya iş merkezinin bulunduğu yerin;
2. Dar mükellefiyette, kurumun Türkiye'deki iş yerinin veya daimi temsilcisinin bulunduğu yerin; Türkiye'de iş yeri veya daimi temsilcisi olmadığı takdirde yabancı kuruma kazanç sağlıyanların bağı olduğu;

Vergi Dairesidir.

MADDE 18. — Aynı kanunun 24 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Tevkif yolu ile alınan Kurumlar Vergisi :**

MADDE 24. — Dar mükellefiyete tâbi kurumların aşağıda yazılı kazanç ve iratları Kurumlar Vergisi tevkifatına tâbidir:

1. Ücretler;
2. Serbest meslek kazançları;
3. Menkul sermaye iratları;
4. Telif, imtiyaz, ihtira, işletme, ticaret unvanı, alâmeti farika ve benzeri gayrimaddi hakların satışı, devri, temlik veya kiralanması mukabilinde alınan bedeller.

Yukarıda yazılı kazanç ve iratlar vergi tevkifatında gayrisâfi miktarları üzerinden nazara alınır.

Bu madde gereğince Kurumlar Vergisi tevkifatı yapılan kurum kazançları üzerinden bu kazancı elde eden kurumlar tarafından ayrıca Gelir Vergisi tevkifatı yapılmaz.

Kurumlar Vergisi tevkifatının nisbeti % 20 dir.

Bu maddeye göre vergisi tevkif suretiyle alınan kazanç ve iratlar için 20 ve 22 nci maddelere göre beyanname verilmesi veya bu madde şümülüne girmeyen kazanç ve iratlar için verilecek beyannamelere mezkûr kazanç ve iratların ithali ihtiyaridir.

MADDE 19. — Aynı kanuna aşağıdaki mükerrer 24/A maddesi eklenmiştir:

Kurumlar vergisi tevkifatı yapmaya mecbur olanlar.

Mükerrer Madde 24/A - Dar mükellef durumunda olan kurumlara 24 ncü maddede yazılı kazanç ve iratları sağlıyanlar, bu kazanç ve iratlardan Kurumlar vergisi tevkifatı yapmaya mecburdurlar.

Kazanç ve iratları sağlıyanlar, Kurumlar Vergisi tevkifatına tâbi kazanç ve iratları nakden veya hesaben ödiyen veya tahakkuk ettiren gerçek veya tüzel kişilerdir.

Bu madde gereğince vergi tevkifatı yapanlar, bir ay zarfında nakden veya hesaben ödedikleri tahakkuk ettirdikleri kazanç ve iratlar ile bunlardan kesdikleri Kurumlar vergisi mütaakıp ayın yirminci günü akşamına kadar, bağı oldukları vergi dairesine muhtasar beyanname ile bildirirler.

Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunlarına göre defter tutmak mecburiyetinde olanlar, bu maddeye göre yaptıkları vergi tevkifatına ayrıca kayıt ve hesaplarında gösterirler.

MADDE 20. — Aynı kanuna aşağıdaki mükerrer 24/B maddesi eklenmiştir:

Kurumlar Vergisi tevkifatına ait muhtasar beyanname;

Mükerrer madde 24/B - Kurumlar Vergisi tevkifatına ait muhtasar beyannamede aşağıda yazılı malumatın gösterilmesi lâzımdır:

- a) Tevkifatı yapanın adı ve soyadı veya unvanı ile iş adresi,
- b) Beynamede gösterilen tevkifatın yapıldığı ay,
- c) Vergi mükellefi olan yabancı kurum unvanı ve iş merkezi adresi,
- d) Ödenen veya tahakkuk ettirilen kazanç ve iradın nev'i,
- e) Ödenen veya tahakkuk ettirilen kazanç veya iradın miktarı,
- f) Yapılan vergi tevkifatının miktarı,
- g) Beynamenin tanzim tarihi ve vergi kesenin imzası,
- h) Beynamenin verildiği vergi dairesinin adı.

Beynamenin şekli, muhtevası ve ekleri Maliye Bakanlığınca tâyin olunur.

MADDE 21. — Aynı kanunun 28 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Vergilendirme dönemi:**

MADDE 28. — Kurumlar Vergisinde hesap dönemi vergilendirme dönemidir. Şu kadar ki, 22 nci madde gereğince verilen beyannamelerle bildirilen kazançların vergilendirilmesinde, vergilendirme dönemi yerine kazancın iktisap tarihi esas alınır.

Tevkif suretiyle ödenen vergilerde, istihkak sahiplerince ayrıca yıllık veya özel beyanname verilmeyen ahvalde, tevkifatın ilgili bulunduğu dönemler vergilendirme dönemi sayılır.

MADDE 22. — Aynı kanunun 41 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**, Özel ödeme süreleri :**

MADDE 41. — 22 ve 24 ncü maddelerde yazılı hallerde Kurumlar Vergisi, beyanname verme süresi içinde ödenir.

MADDE 23. — Aynı kanunun 192 sayılı Kanunla muaddel 44 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Kesilen vergilerin mahsubu :**

MADDE 44. — Beynamede gösterilen kazançlardan bu kanuna ve Gelir Vergisi Kanununa tevfikân kesilmiş olan vergiler beyanname üzerinden hesaplanan Kurumlar Vergisinden mahsubedilir.

Mahsubu gereken miktar beyanname üzerinden hesaplanan Kurumlar Vergisinden fazla olduğu takdirde, keyfiyet vergi dairesince mükellefe yazı ile bildirilir. Aradaki fark, mükellefin işbu yazıyı tebellüğ tarihinden itibaren bir yıl içinde müracaatı halinde kendisine iade olunur. Bir yıl içinde müracaat etmiyen mükelleflerin bu farktan doğan alacakları düşer.

**Geçmiş yıllara ait vergiler :**

GEÇİCİ MADDE 1. — 1963 takvim yılından evvelki zamanlarda vukubulan faaliyetlere ait vergiler eski hükümlere göre alınır.

**Kurumlar Vergisi tevkifatının başlangıcı:**

GEÇİCİ MADDE 2. - Bu kanunun Kurumlar Vergisi tevkifatına müteallik hükümleri 1 Ocak 1963 tarihinden itibaren nakden veya hesaben ödenen veya tahakkuk ettirilen kazanç ve iratlar hakkında uygulanır. 1.1.1963 tarihinden evvel tahakkuk etmiş olan kazanç ve iratların, bu tarihten sonra ödenmesi halinde bunlardan Kurumlar Vergisi tevkifatı yapılmaz.

**Ortalama emsal nisbetleri:**

GEÇİCİ MADDE 3. — 5422 sayılı Kanunun 18 nci maddesinde tevfikân Maliye Bakanlığınca tesbit edilmiş olan ortalama emsal nisbetlerinin, bu kanunun hükümlerine göre Maliye Bakanlığınca yeni ortalama emsal nisbetleri tesbit ve ilân olununcaya kadar, tatbikına devam olunur.

**tek beş yılda yapılacak yatırım indirimi:**

GEÇİCİ MADDE 4. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beşinci yılın sonuna kadar olan devrede yapılacak yatırım indirimleri, bu indirimlerin uygulanacağı kurum kazançlarının her yıl için % 20 sini geçemez.

**Geçmiş yıllar zararlarının nakli:**

GEÇİCİ MADDE 5. — Bu kanunun 12 nci maddesi ile tanınmış bulunan beş senelik zarar nakli imkânı kurumların 1960 ve 1961 takvim yıllarında tehasşül eden zararları için de uygulanır.

**Yürürlük :**

MADDE 24. — Bu kanun 1 Ocak 1963 tarihinde yürürlüğe girer.

**Yürütme:**

MADDE 25. — Bu kanun hükümlerini Maliye Bakanı yürütür.

10.9.196

2

Başbakan

**İ. inönü**

## GEÇİCİ KOMİSYONUN DEĞİŞTİRİŞİ

### 5422 SAYILI KURUMLAR VERGİSİ KANUNUNUN BAZI MADDELERİNİN DEĞİŞTİRİLMESİNE VE BU KANUNA BÂZİ HÜKÜMLER EKLENMESİNE DAİR KANUN TASARISI

#### **Mevzu:**

MADDE 1 — 6. — Tasarının (1-6)ncı maddeleri aynen kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Aynı kanunun 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

#### **Muaflıklar :**

MADDE 7. — Tasarının (1-13) numaralı bentleri aynen kabul edilmiştir.

14 Münhasıran verem tedavi eden sanatoryum ve prevantoryumlar ile münhasıran kanser, cüzzam ve trahom tedavi eden hastahaneler;

Tasarının (15-17) numaralı bentleri aynen kabul edilmiştir.

#### **İstisnalar:**

MADDE 8. — Tasarının son paragrafına kadar aynen kabul edilmiştir.

Gelir vergisi kanununun yatırım indirimi istisnasına taalluk eden hükümleri sermaye şirketleri ile kooperatif şirketler hakkındada uygulanır.

Tahvilât ihraca suretiyle sağlanan kaynakların yatırım indirimi ile ilgili hükümlerin uygulanması bakımından öz sermaye sayılır.

MADDE 9 — 12. — Tasarının (9-12)nci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

MADDE 13. — Aynı kanunun 15 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

#### **Kabul edilmeyen indirimler:**

MADDE 15. — Tasarının (1-6) fıkraları aynen kabul edilmiştir.

7. İhraç kanunlarına veya Devletle akdolunan mukavelenamelere göre mevcut ve çıkacak vergilerde muaflığı kabul edilmiş olan menkul kıymetlerin Kurumlar Vergisinden istisna edilen, temettü, faiz ve ikramiyelerine isabet eden giderler. Gerçek giderlerin kati olarak tesbit edilememesi halinde, bahis konusu gerçek giderler, Kurumlar Vergisinden muaf menkul kıymetler portföyünün itibari değer toplamına, Banka Kredileri Tanzim Komitesince menkul kıymetler portföyü ile ilgili giderler nazara alınarak tâyin olunacak ortalama gider emsalinin uygulanması suretiyle bulunur. Vergiden muaf menkul kıymetler portföyünün itibari değer toplamı, ilgili hesap dönemine dahil ayların son günündeki vergiden muaf menkul kıymetler portföyünün ortalaması esas alınmak suretiyle tesbit olunur.)

MADDE 14. — Tasarının 14 ncü maddesindeki (ve) kelimesi yerine (;) konulmuştur.

MADDE 15 — 17. — Tasarının (15-17)nci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

MADDE 18. — Aynı kanunun 24 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Tevkif yolu ile alınan Kurumlar Vergisi tevkifatı yapmaya mecbur olanlar ve tevkifata ait muhtasar beyanname :**

"MADDE 24. — A) Dar mükellefiyete tabi kurumların aşağıda yazılı kazanç ve iratları Kurumlar Vergisi tevkifatına tabidir:

1. Ücretler;
2. Serbest meslek kazançları;
3. Menkul sermaye iratları;
4. Telif, imtiyaz, ihtira, işletme, ticaret unvanı, alâmeti farika ve benzeri gayrimaddi hakların satışı, devri, temlik veya kiralanması mukabilinde alınan bedeller.

Yukarıda yazılı kazanç ve iratlar vergi tevkifatında gayrisafi miktarları üzerinden nazara alınır.

Bu madde gereğince Kurumlar Vergisi tevkifatı yapılan kurum kazançları üzerinden bu kazancı elde eden kurumlar tarafından ayrıca Gelir vergisi tevkifatı yapılmaz.

Kurumlar Vergisi tevkifatının nisbeti % 20 dir.

Bu maddeye göre vergisi tevkif suretiyle alınan kazanç ve iratlar için 20 ve 22 nci maddelere göre beyanname verilmesi veya bu maddede şümülüne girmeyen kazanç ve iratlar için yapılacak beyannamelere mezkur kazanç ve iratların ithali ihtiyaridir.

B) Dar mükellef durumda olan kurumlara (A) fıkrasında yazılı kazanç ve iratları sağlayanlar, bu kazanç ve iratlardan Kurumlar Vergisi tevkifatı yapmaya mecburdurlar.

Kazanç ve iratları sağlayanlar, Kurumlar Vergisi tevkifatına tabi kazanç ve iratları nakden veya hesaben ödeyen veya tahakkuk ettiren gerçek veya tüzel kişilerdir.

Bu madde gereğince vergi tevkifatı yapanlar, bir ay zarfında nakden veya hesaben ödedikleri veya tahakkuk ettirdikleri kazanç ve iratlar ile bunlardan kesdikleri Kurumlar Vergisini mütaakip ayın yirminci günü akşamına kadar, bağlı bulundukları vergi dairesine muhtasar beyanname ile bildirirler.

Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunlarına göre defter tutmak mecburiyetinde olanlar, bu maddede göre yaptıkları vergi tevkifatını ayrıca kayıt ve hesaplarında gösterirler.

C) Kurumlar Vergisi tevkifatına ait muhtasar beyanname aşağıda yazılı malumatın gösterilmesi lâzımdır:

- a) Tevkifatı yapan adı ve soyadı veya unvanı ile iş adresi,
- b) Beyanname gösterilen tevkifatın yapıldığı ay,
- c) Vergi mükellefi olan yabancı kurumun unvanı ve iş merkezi adresi,
- d) Ödenen veya tahakkuk ettirilen kazanç ve iradın nev'i,
- e) Ödenen veya tahakkuk ettirilen kazanç veya iradın miktarı,
- f) Yapılan vergi tevkifatının miktarı,
- g) Beyannamenin tanzim tarihi ve vergi kesenin imzası,
- h) Beyannamenin verildiği vergi dairesinin adı.

Beyannamenin şekli, muhtevası ve ekleri Maliye Bakanlığınca tâyin olunur.

MADDE 19. — Tasarının 21 nci maddesi 19 ncu madde olarak, 22 nci maddesi 20 nci madde olarak, 23 ncü maddesi 21 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 1. — Tasarının geçici birinci maddesi aynen kabul edilmiştir.

**Kurumlar vergisi tevkif atının başlangıcı:**

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunun Kurumlar Vergisi tevkifatına mütaallik hükümleri 1 Ocak 1964 tarihinden itibaren nakden veya hesaben ödenen veya tahakkuk ettirilen kazanç ve irat hakkında uygulanır. 1.1.1964 tarihinden evvel tahakkuk etmiş olan kazanç ve iratların, bu tarihten sonra ödenmesi halinde bunlardan Kurumlar Vergisi tevkifatı yapılmaz.

GEÇİCİ MADDE 3 -5. - Tasarının Geçici (3-5) maddeleri aynen kabul edilmiştir.

MADDE 22 - 23. — Tasarının 24 ncü maddesi 22 nci madde, 25 nci maddesi 23 üncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

10.9.1962

Başbakan **t.**

**inönü**

# CUMHURİYET SENATOSU

## 5422 SAYILI KURUMLAR VERGİSİ KANUNUNUN BAZI MADDELERİ- NİN DEĞİŞTİRİLMESİNE VE BU KANUNA BÂZİ HÜKÜMLER EKLEN- MESİNE DAİR KANUN TASARISININ MİLLET MECLİSİNCE KABUL OLUNAN METNİ

*Millet Meclisi  
Genel Kâtipliği  
Kanunlar Müdürlüğü  
Sayı: 3004 -14912*

11.2.1963

### Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Millet Meclisinin 10.2.1963 tarihli 45 nci Birleşiminde öncelik ve ivedilikle görüşülerek kabul edilen 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâzı hükümler eklenmesine dair kanun tasarısı dosyası ile birlikte sunulmuştur.

Saygılarımla.

Millet Meclisi Başkanı  
*Fuad Sirmen*

### GEÇİCİ KOMİSYON RAPORU

*Cumhuriyet Senatosu  
Geçici Komisyon  
Esas No. 1/181  
Karar No. 10*

14.2.1963

### Yüksek Başkanlığa

Genel Kurulun 7.2.1963 tarihli ve 42 nci Birleşiminde kurulması kabul edilen Geçici Komisyona havale buyurulan 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâzı hükümlerin eklenmesine dair kanun tasarısı:

Komisyonumuzun 14.2.1963 tarihli toplantısında ilgili Bakanlık temsilcilerinin de iştirakleriyle tetkik ve müzakere edildi.

Tasan gerekçesinde belirtilen hususlar ve getirdiği yenilikler komisyonumuzca da uygun mütalâa edildiğinden bahis konusu tasan millet Meclisi Genel Kurulunca kabul edilen şekli ile aynen ve ekseriyetle kabul edilmiştir.

Öncelik ve ivedilikle Genel Kurulun tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Geçici Ko. Baş.

Sözcü

Kâtip

**M İ L L E T M E C L İ S İ N İ N K A B U L E T T İ Ğ İ M E T İ N**  
5422 SAYILI KURUMLAR VERGİSİ KANUNUNUN BÂZİ MADDELERİNİN DEĞİŞTİRİLMESİNE VE BU KANUNA BÂZİ HÜKÜMLER EKLENMESİNE DAİR KANUN TASARISI

MADDE 1. — 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 1 nci Maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

**Mevzuu:**

MADDE 1. — Aşağıda yazılı kurumların kazançtan Kurumlar Vergisine tabidir.

- A) Sermaye şirketleri;
- B) Kooperatif şirketleri;
- C) İktisadi kamu müesseseleri;
- D) Dernek, tesis ve vakıflara ait iktisadi işletmeler (bu kanunun tatbikatında cemaatler de tesis hükmündedir).

Kurum kazancı, Gelir Vergisi mevzuuna giren gelir unsurlarından terekkübeder.

MADDE 2. — Aynı kanunun 2 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Sermaye şirketleri:**

MADDE 2. — Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulmuş olan anonim, eshamlı komandit ve limited şirketler ile aynı mahiyetteki yabancı kurumlar sermaye şirketleridir.

MADDE 3. — Aynı kanunun 3 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

**Kooperatif şirketler:**

MADDE 3. — Kooperatif şirketler, Türk Ticaret kanununa veya özel kanunlarına göre kurulan ve istihlâk, istihsal, kredi satış, yapı ve sak kooperatif şirketleriyle aynı mahiyetteki yabancı kooperatif şirketlerdir.

Okul kooperatifleri gibi dernek veya âdi şirket mahiyetinde olanlar kooperatif şirket addolunmaz.

MADDE 4. — Aynı kanunun 4 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**İktisadi kamu müesseseleri:**

MADDE 4. — Devlete, özel idarelere, belediyelere ve diğer kamu idarelerine ve müesseselerine ait veya tabi olup faaliyetleri devamlı bulunan ve birinci maddenin (A) ve (B) işaretli bentleri haricinde kalan ticari, sınai ve zirai işletmeler iktisadi kamu müesseseleridir.

Bunların kazanç gayesi gütmemeleri, tüzel kişiliklerinin olmaması, müstakil muhasebeleri ve kendilerine tahsis edilmiş sermayelerinin bulunmaması mükellefiyetlerine tesir etmez.

MADDE 5. — Aynı kanunun 5 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Dernek, tesis ve vakıflara ait iktisadi işletmeler:**

MADDE 5. — Dernek, tesis ve vakıflara ait veya bağlı olup 4 ncü maddede yazdı şartları haiz bulunan işletmeler ile aynı mahiyetteki yabancı işletmeler, dernek, tesis ve vakıfların iktisadi işletmeleridir.

MADDE 6. — Aynı kanunun 6 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Yabancı kamu idare ve müesseselerine ait iktisadî işletmeler:**

MADDE 6. — Yabancı devletlere, yabancı kamu idare ve müesseselerine ait veya tabi olup birinci maddenin (A) ve (B) işaretli bentleri haricinde kalan ticari, sını ve zirai işletmeler, Türk iktisadi kamu müesseseleri gibi Kurumlar Vergisine tabi tutulur.

Bunların kazanç gayesi gütmemeleri, tüzel kişiliklerinin olmaması, müstakil muhasebeleri ve kendilerine tahsis edilmiş sermayeleri bulunmaması mükellefiyetlerine tesir etmez.

MADDE 7. — Aynı kanunun 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Muafıklar:**

MADDE 7. — Aşağıda yazılı kurumlar, Kurumlar Vergisinden muaftır:

1. Darphane ve Damga Matbaası, Millî Piyango İdaresi ve Askerî Fabrika ve atelyeler (Bunlar kuruluşlarındaki maksadın dışında kalan işleri dolayısıyla vergiye tabidirler.);

2. Tekel mevzuuna ait faaliyetlerine münhasır olmak üzere Tekel işletmeleri;

3. Kamu idare ve müesseseleri tarafından ilim, fen ve güzel sanatlar ile tarım ve hayvancılığ öğretmek, yaymak, ıslah ve teşvik etmek maksadiyle işletilen müesseseler (okullar, okul atelyeleri, konservatuvarlar, genel kütüphaneler, tiyatrolar, müzeler, sergiler, numune fidanlıkları, tohum ve hayvan ıslah ve üretme istasyonları, yarış yerleri, kitap, gazete ve mecmua yayın evleri ve emsali müesseseler);

4. Kamu idare ve müesseseleri tarafından genel insan ve hayvan sağlığını korumak ve tedavisi maksadiyle işletilen müesseseler (hastane, nekahethane, klinik, dispanser, prevantoryum, sanatoryum, çocuk bakım evleri, hayvan hastaneleri ve dispanserleri, hayvan bakım evleri, veteriner bakteriyoloji, seroloji ve distofajin gibi müesseseler);

5. Kamu idare ve müesseseleri tarafından içtimai maksatlarla işletilen müesseseler (Şevkat, rehin ve yardım sandıkları, fukara aşhaneleri, ceza ve ıslahevleri atölyeleri, darülaceze atölyeleri, içtimai sigorta kurumları, öğrenci yurtları ve pansiyonları gibi müesseseler);

6. Kamu idare ve müesseseleri tarafından Hükümetin veya yetkili idare mercilerinin müsadesi ile açılan mahalli, millî veya milletlerarası mahiyetteki sergiler, fuarlar, panayırılar;

7. 3,4,5 ve 6 ncı bentlerde yazılı müesseselerden dernek, tesis veya vakıflara aid olup mez kûr bentlerde belirtilen maksat ve gayelerle işletildikleri ilgili Bakanların mütalâası alınmak suretiyle Maliye Bakanlığınca kabul edilenler;

8. Beden terbiyesi teşkilâtına dâhil dernekler veya kamu idare ve müesseselerine ait idman ve spor müesseseleri;

9. Tüzel kişiliği haiz emekli ve yardım sandıkları;

10. Yaptıkları iş veya hizmet mukabilinde resim veya hare alan kamu müesseseleri;

11. İl özel idareleri, belediyeler ve köyler ile bunların teşkil ettikleri birlikler veya bunlara bağlı müesseseler tarafından işletilen:

a) Su, elektrik ve havagazı işletmeleri;

b) Belediye sınırları içindeki yolcu taşıma işletmeleri;

c) Mezbahalar (kesim, taşıma ve muhafaza işlerine münhasır olmak şartıyla);

12. Köylere, köy birliklerine ve köy belediyelerine ait tanrı işletmeleri ile bunlar tarafından köylünün umumi ve müşterek ihtiyaçlarını karşılamak maksadiyle işletilen hamam, çamaşırhane ve değirmenler ile bunların bağlı oldukları il sını içindeki yolcu taşıma işletmeleri;

13. Ordu evleri ve askerî kantinler;
14. Münhasıran verem tedavi eden sanatoryum ve prevantoryumlar ile münhasıran kanser, cüzzam ve trahom tedavi eden hastaneler;
15. Derneklere aid olup münhasıran üyelerin istifadesine tahsis edilen ve alkollü içki verilmiyen lokal, gazino ve lokanta işletmeleri;
16. Esas mukavelelerinde sermaye üzerinden kazanç dağıtılmaması, idare meclisi başkan ve üyelerine kazanç üzerinden hisse verilmemesi ihtiyat akçelerinin ortaklara dağıtılmaması ve münhasıran ortaklar ile iş görülmesine dair hükümler bulunması şartı ile kooperatif şirketler (Esas mukavelelerde yukanki şartlar mevcudolmakla beraber fiilen bu kayıt ve şartlara uymıyan kooperatifler muafiyetten faydalanamaz);
17. Özel kanunlarla veya Devletle akdolunan mukavelelerle Kurumlar Vergisinden veya her türlü vergi ve resimden muaf tutulan kurumlar.

MADDE 8. — Aynı kanunun 8 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**İstisnalar:**

MADDE 8. — Bu maddede yazılı kurum kazançları Kurumlar Vergisinden müstesnadır:

1. Başka bir kurumun sermayesinin asgari yüzde onuna bu kurumun kuruluşu anında veya bilanço tarihinden en az bir yıl evvelinden beri sahibolduklarını ispat ve tevsik eden ana kurumların, kuruma iştiraklerinden elde ettikleri kazançlar, (iştirak kazançlar istisması)

iştirak kazançları istisnası, Kurumun bilanço tarihinden bir yıl evvel ve yeni kuruluşlarda kuruluş anında sahibolduğu iştirak hissesine isabet eden kazanç miktarına uygulanır.

2. Kooperatif şirketlerin ortaklıkları için hesapladıkları risturnlardan aşağıda yazılı olanlar:

a) istihlâk kooperatiflerinde: Ortakların satınaldıkları malların kıymetlerine göre hesaplanan risturnlar;

b) istihsal kooperatiflerinde: Ortakların kooperatife sattıkları veya kooperatiftan satınaldıkları malların kıymetlerine göre hesaplanan risturnlar;

c) Kredi kooperatiflerinde: Ortakların kullandıktan kredilere göre hesaplanan risturnlar;

d) Ortakların idare gideri karşılığı olarak ödedikleri paralardan sarf olunmıyarak iade edilen kısımlar.

Bu risturnların nakden veya aynı kıymette mal ile ödenmesi istisnanın uygulanmasına mâni değildir. Ortaklardan başka kimselerle yapılan muamelelerden doğan kazançlar baklанда risturnlara mütaallik istisna hükmü uygulanamaz. Bunların genel kazançtan tefrikinde, ortaklarla yapılan iş hacminin genel iş hacmına olan nisbeti esas tutulur.

3. İhraç kanunlarına veya Devletle akdolunan mukavelenamelere göre mevcut ve çıkacak vergilerden muaflığı kabul edilmiş olan menkul kıymetlerin temettü, faiz ve ikramiyeleri.

4. 927 sayılı Kanunun 1 nci maddesine göre verilen sıcak ve soğuk maden suları imtiyazının işletilmesinden elde edilen kazançlar (ihale tarihini takibeden yıldan itibaren beş yıl süre ile)

5. Denizcilik Bankası Türk Anonim Ortaklığının tekelinde bulunan ulaştırma işlerinden elde ettiği kazançlar.

Gelir Vergisi Kanununun yatırım indirimi istisnasına taallük eden hükümleri sermaye şirketleri ile kooperatif şirketler hakkında da uygulanır. Tahvilât ihracı suretiyle sağlanan kaynaklar, yatırım indirimi ile ilgili hükümlerin uygulanması bakımından öz sermaye sayılır.

MADDE 9. — Aynı kanunun 11 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Dar mükellefiyet:**

MADDE 11. — Birinci maddede yazılı kurumlardan kanuni ve iş merkezlerinden her ikisi de Türkiye içinde bulunmayanlar, yalnız Türkiye'de elde ettikleri kurum kazançları üzerinden vergilendirilirler.

MADDE 10. — Aynı kanunun 192 sayılı Kanunla muaddel 12 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Dar mükellefiyette mevzu:**

MADDE 12. — Onbirinci maddede yazdı dar mükellefiyet mevzuuna giren kurum kazana aşağıda gösterilen kazanç ve iratlardan terekkübeder.

1. Türkiye'de Vergi Usul Kanunu hükümlerine uygun iş yeri olan veya daimî temsilci bulunduran yabancı kurumlar tarafından bu yerlerde veya bu temsilciler vasıtasıyla yapılan işlerden elde edilen ticari kazançlar.

(Bu şartları haiz olsalar dahi kurumların ihracedilmek üzere Türkiye'de satınaldıkları veya imal ettikleri malları Türkiye'de satmak için yabancı memleketlere gönderilmelerinden doğan kazançlar, Türkiye'de elde edilmiş sayılmaz. Türkiye'de satmaktan maksat aha veya satıcının veya her ikisinin Türkiye'de olması veya satış akdinin Türkiye'de yapılmasıdır.)

2. Türkiye'de elde edilen ücretler.

3. Türkiye'de elde edilen serbest meslek kazançları.

4. Türkiye'de bulunan zirai işletmeden elde edilen kazançlar.

5. Gayrimenkullerin, hakların ve menkul malların Türkiye'de kiralanmasından elde edilen iratlar.

6. Türkiye'de elde edilen menkul sermaye iratları.

7. Türkiye'de elde edilen sair kazanç ve iratlar (Bir numaralı fıkra hükmü dışında kalanların menkul kıymet satışından elde ettikleri kazançlar hariç).

MADDE 11. — Aynı kanunun 192 sayılı Kanunla muaddel 13 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Safi kurum kazancı:**

MADDE 13. — Kurumlar Vergisi, birinci maddede yazılı mükelleflerin bir hesap dönemi içinde elde ettikleri safi kurum kazana üzerinden hesaplanır.

Safi kurum kazananın tesbitinde Gelir Vergisi Kanununun (42 nci maddesinin birinci fıkrasının 2 numaralı bendi hariç) ticari kazanç hakkındaki hükümleri uygulanır. Zirai faaliyetle iş-tigal eden kurumların bu faaliyetlerinden doğan kazançlarının tesbitinde Gelir Vergisi Kanununun 59 ncü maddesinin son fıkrası hükmü de nazara alınır.

Gelir Vergisi Kanununun ortalama kâr hadleri hakkındaki hükümleri Kurumlar Vergisi hükümleri için de uygulanır.

Dar mükellefiyete tâbi kurumların kurum kazançlarının, ticari kazanç gibi tesbit edilmesi gereken kazanç ve iratlar da dâhil olmak üzere, ticari veya zirai kazançlar dışında kalan kazanç ve iratlardan ibaret bulunması halinde, Gelir Vergisi Kanununun bu gibi kazanç ve iratların tesbiti hakkındaki hükümleri Kurumlar Vergisi matrahının tesbitinde de uygulanır.

MADDE 12. — Aynı kanunun 14 ncü maddesi 6 ve 7 numaralı bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

6. Genel bütçeye dâhil dairelere, katma bütçeli idarelere, il özel idareleriyle belediyelere, köylere ve kamu menfaatlerine yararlı derneklere makbuz karşılığında yapılan bağış ve yardımlar (Bir takvim yılı içinde yapılan bağış ve yardımlar toplamının o yıla ait kurum kazancının yüzde ikisini ve her halde yirmi bin ikayı aşan kısmı hasılatından indirilmez. Bağışlanan veya yardımın konusunu teşkil eden mal veya hakkın mevcutsa mukayyet değeri, bu değer mevcut değilse Vergi Usul Kanunu hükümleri dairesinde takdir komisyonlarınca tesbit edilecek değeri esas alınır).

7. Beş yıldan fazla nakledilmemek şartıyla geçmiş yılların malî bilânçolarına göre tahassul eden zararlar. (Bilançolarda her yılın zararının ayrı ayrı gösterilmesi şarttır).

MADDE 13. — Aynı kanunun 15 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Kabul edilmeyen indirimler:**

MADDE 15. — Kurum kazancının tesbitinde aşağıda yazılı indirimlerin yapılması kabul edilmez:

1. Öz sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizler.
2. Örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizler.
3. Sermaye şirketlerince dağıtılan örtülü kazançlar,

4. Her ne şekilde ve ne isimle olursa olsun ayrılan ihtiyat akçeleri (Türk Ticaret Kanununa, kurumların özel kanunlarına veya esas mukavele ve nizamnamelerine göre safî kazançlardan ayırdıktan bilûmum ihtiyatlar ile Bankalar Kanununa müsteniden bankaların ayırdıktan karşılıklar dâhil).

5. Dar mükellefiyete tabi kurumlardan ayrıca:

- a) Bu kurumlar hesabına yaptıkları alım satımlar için ana merkeze veya Türkiye dışındaki şubelere verilen faizler, komisyonlar ve benzerleri;
- b) Ana merkezin veya Türkiye dışındaki şubelerin giderlerine veya zararlarına iştirak etmek üzere ayrılan hisseler (Türkiye'deki kurumun teftiş ve murakebesi içinyabancı memleketlerden gönderilen yetkili kimselerin seyahat giderleri hariç).

6. Bu kanuna göre hesaplanan Kurumlar Vergisi ile her türlü para cezaları, vergi cezaları ve Âmmeye Alacaklarının Tahsil Usulü hakkındaki Kanun hükümlerine göre ödenen cezalar, gecikme zamları ve faizler.

7. thraç kanunlarına veya Devletle akdolunan mukavelenamelere göre mevcut ve çıkacak vergilerden muaflığı kabul edilmiş olan menkul kıymetlerin Kurumlar Vergisinden istisna edilen, temettü, faiz ve ikramiyelerine isabet eden giderler, (Gerçek giderlerin katî olarak tesbit edilememesi halinde, bahis konusu gerçek giderler, Kurumlar Vergisinden muaf menkul kıymetler portföyünün itibari değer toplamına, Banka Kredileri Tanzim Komitesince menkul kıymetler portföyü ile ilgili giderler nazara alınarak tâyin olunacak ortalama gider emsalinin uygulanması suretiyle, bulunur. Vergiden muaf menkul kıymetler portföyünün itibari değer toplamı, ilgili hesap dönemine dâhil ayların son günündeki vergiden muaf menkul kıymetler portföyünün ortalama emsalı esas alınmak suretiyle tesbit olunur.)

MADDE 14. — Aynı kanunun 18 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Yabancı ulaştırma kurumlarında kurum kazancının tesbiti:**

MADDE 18. — Yabancı ulaştırma kurumlarının vergiye matrah olacak kurum kazancı, 19 ncu maddeye göre tesbit edilecek hâsılatı ortalama emsal nisbetlerinin uygulanması suretiyle hesaplanır.

Ortalama emsal nisbetleri, Türkiye'de daimî veya ârizî olarak çalışan bütün kurumlar için aynı; kara, deniz ve hava ulaştırma işleri için ayrı ayrı olmak üzere Maliye Bakanlığınca tâyin olunur. Maliye Bakanlığı lüzum gördüğü takdirde (en az bir yıl uygulanmış olmak şartıyla) cari ortalama emsal nisbetlerini değiştirebilir.

Ortalama emsal nisbetleri Resmî Gazetede yayınlanır ve yayınlanma tarihini takibeden takvim yılı başından itibaren elde edilen kurum kazançtan hakkında uygulanır.

MADDE 15. — Aynı kanunun 19 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Türkiye'de elde edilen hasılat:**

MADDE 19. — Onikinci maddenin 1 ve 7 numaralı bentlerine göre ticarî ve arızı ticari kazançları dar mükellefiyet mevzuunda alınan yabancı ulaştırma kurumlarının Türkiye'de elde edilmiş sayılan hasılatı aşağıda yazılı unsurlardan tereküp eder:

1. Türkiye hudutları içinde cereyan eden kara ulaştırmalarında yolcu, yük ve bagaj taşıma ücreti (bilet bedeli ile birlikte alınan gider karşılıkları dâhil) olarak ne isimle olursa olsun aldıkları paralar;

2. Türkiye'deki yükleme limanlarından yabancı memleketlerdeki varış limanlarına veya diğer bir kurumun gemisine aktarma yapılacak yabancı limana kadar cereyan eden deniz, hava ulaştırmalarında yolcu, yük ve bagaj taşıma ücreti (bilet bedeli ile birlikte alınan gider karşılıkları dâhil) olarak ne isimle olursa olsun aldıkları paralar;

3. Türkiye dışındaki ulaştırma işleri için diğer kurumlar hesabına Türkiye'de sattıkları yolcu ve bagaj biletleri ile Türkiye'de yaptıkları navlun mukaveleleri dolayısıyla kendilerine verilen komisyonlar ve ücretler.

MADDE 16. — Aynı kanunun 20 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Beyan esası:**

MADDE 20. — Yirmidördüncü madde hükmü mahfuz kalmak şartıyla, Kurumlar Vergisi, mükellefin veya vergi sorumlusunun beyanı üzerine tarholunur. Beyanname, ilgili bulunduğu hesap döneminin neticelerini ihtiva eder.

Her mükellef vergiye tabi kazancının tamamı için bir beyanname verir.

Mükelleflerin şubeleri, ajanlıkları, alım ve satım büro ve mağazaları, imalâthaneleri veya kendilerine bağlı sair iş yerleri için, bunların müstakil muhasebeleri ve ayrılmış sermayeleri olsa dahi, ayrı beyanname verilmez.

Tüzel kişiliği bulunmayan iktisadi kamu müesseseleri ile dernek, tesis ve vakıflara ait iktisadi işletmelerden her biri için bunların bağlı oldukları kamu tüzel kişileri ile dernek, tesis ve vakıflar tarafından ayrı ayrı beyanname verilebilir.

MADDE 17. — Aynı kanunun 21 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Beyannamenin verilme zamanı ve yeri:**

MADDE 21. — Kurumlar Vergisi beyannamesi, hesap döneminin kapandığı ayı takibeden dördüncü ay içinde mükellefin bağlı olduğu vergi dairesine verilir.

Sermaye şirketleri dışında kalan kurumların beyanname verme süresini uzatmaya Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Dar mükellefiyette vergi muhatabının Türkiye'yi terk etmesi halinde Kurumlar Vergisi beyannamesi memleketi terke takaddüm eden onbeş gün içinde verilir.

**Mükellefin bağlı olduğu vergi dairesi:**

1. Tam mükellefiyette, kurumun kanuni veya iş merkezinin bulunduğu yerin;
2. Dar mükellefiyette, kurumun Türkiye'deki iş yerinin veya daimî temsilcisinin bulunduğu yerin; Türkiye'de iş yeri veya daimî temsilcisi olmadığı takdirde yabana kuruma kazanç sağlanların bağlı olduğu

Vergi dairesidir.

MADDE 18. — Aynı kanunun 24 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Tevkif yolu ile alınan Kurumlar Vergisi, tevkifat yapmaya mecbur olanlar ve tevkifata ait muhtasır beyanname:**

MADDE 24. — A) Dar mükellefiyete tabi kurumların aşağıda yazılı kazanç ve katlan Kurumlar Vergisi tevkifatına tabidir:

1. Ücretler;
2. Serbest meslek kazançları;
3. Menkul sermaye iratları;
4. Telif, imtiyaz, ihtira, işletme, ticaret unvanı, alâmeti farika ve benzeri gayrimaddi hakların satışı, devri, temlik veya kiralanması mukabilinde alınan bedeller.

Yukarıda yazılı kazanç ve iratlar vergi tevkifatında gayrisâfi miktarları üzerinden *nazara* alınır.

Bu madde gereğince Kurumlar Vergisi tevkifatı yapılan kurum kazançtan üzerinden bu kazana elde eden kurumlar tarafından ayrıca Gelir Vergisi tevkifatı yapılmaz.

Kurumlar Vergisi tevkifatının nisbeti % 20 dir.

Bu maddeye göre vergisi tevkif suretiyle alınan kazanç ve iratlar için 20 ve 22 nci maddelere göre beyanname verilmesi veya bu madde şumulüne girmiyen kazanç ve iratlar için verilecek beyannamelere mezkûr kazanç ve iratların ithali ihtiyaridir.

B) Dar mükellef durumunda olan kurumlara (A) fıkrasında yazılı kazanç ve iratları sağlayanlar, bu kazanç ve iratlardan Kurumlar Vergisi tevkifatı yapmaya mecburdurlar:

Kazanç ve iratları sağlayanlar, Kurumlar Vergisi tevkifatına tabi kazanç ve iratları nakden veya hesaben ödeyen veya tahakkuk ettiren gerçek veya tüzel kişilerdir.

Bu madde gereğince vergi tevkifatı yapanlar, bir ay zarfında nakden veya hesaben ödedikleri veya tahakkuk ettirdikleri kazanç ve iratları ile bunlardan kestikleri Kurumlar Vergisini mütaakip ayın yirminci günü akşamına kadar, bağlı bulunduktan vergi dairesine muhtasır beyanname ile bildirirler.

Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunlarına göre defter tutmak mecburiyetinde olanlar, bu maddeye göre yaptıkları vergi tevkifatını ayrıca kayıt ve hesaplarında gösterirler.

C) Kurumlar Vergisi tevkifatına ait muhtasır beyannamede aşağıda yazılı malûmatın gösterilmesi lâzımdır:

- a) Tevkifatı yapanın adı ve soyadı veya unvanı ile iş adresi,
- b) Beyannamede gösterilen tevkifatın yapıldığı ay,
- c) Vergi mükellefi olan yabana kurumun unvanı ve iş merkezi adresi,
- d) ödenen veya tahakkuk ettirilen kazanç ve iradın nev'i,

- e) Ödenen veya tahakkuk ettirilen kazanç veya iradın miktarı,
- f) Yapılan vergi tevkifatının miktarı,
- g) Beyannamenin tanzim tarihi ve vergi kesenin imzası,
- h) Beyannamenin verildiği vergi dairesinin adı.

Beyannamenin şekli, muhtevası ve ekleri Maliye Bakanlığınca tâyin olunur.

MADDE 19. — Aynı kanunun 28 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Vergilendirme dönemi:**

MADDE 28. — Kurumlar Vergisinde hesap dönemi vergilendirme dönemidir. Şu kadar ki, 22 nci madde gereğince verilen beyannamelerle bildirilen kazançların vergilendirilmesinde, vergilendirme dönemi yerine kazancın iktisap tarihi esas alınır.

Tevkif suretiyle ödenen vergilerde, istihkak sahiplerince ayrıca yıllık veya özel beyanname verilmiyen ahvalde, tevkifatın ilgili bulunduğu dönemler vergilendirme dönemi sayılır.

MADDE 20. — Aynı kanunun 41 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Özel ödeme süreleri:**

MADDE 41. - 22 ve 24 ncü maddelerde yazılı hallerde Kurumlar Vergisi, beyanname verme süresi içinde ödenir.

MADDE 21. — Aynı kanunun 192 sayılı Kanunla muaddel 44 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

**Kesilen vergilerin mahsubu:**

MADDE 44. — Beyannamede gösterilen kazançlardan bu kanuna ve Gelir Vergisi Kanununa tevfikken kesilmiş olan vergiler beyanname üzerinden hesaplanan Kurumlar Vergisinden mahsubedilir.

Mahsubu gereken miktar beyanname üzerinden hesaplanan Kurumlar Vergisinden fazla olduğu takdirde, keyfiyet vergi dairesince mükellefe yazı ile bildirilir. Aradaki fark, mükellefin işbu yazıyı tebellüğ tarihinden itibaren bir yıl içinde müracaatı halinde kendisine iade olunur. Bir yıl içinde müracaat etmiyen mükelleflerin bu farktan doğan alacakları düşer.

**Geçmiş yıllara ait vergiler :**

GEÇİCİ MADDE 1. — 1963 takvim yılından evvelki zamanlarda vukubulan faaliyetlere ait vergiler eski hükümlere göre alınır.

**Kurumlar Vergisi tevkifatının başlangıcı:**

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunun Kurumlar Vergisi tevkifatına mütaallik hükümleri 1 Ocak 1964 tarihinden itibaren nakden veya hesaben ödenen veya tahakkuk ettirilen kazanç ve iratlar hakkında uygulanır. 1.1.1964 tarihinden evvel tahakkuk etmiş olan kazanç ve iratların, bu tarihten sonra ödenmesi halinde bunlardan Kurumlar Vergisi tevkifatı yapılmaz.

**Ortalama emsal nisbetleri:**

GEÇİCİ MADDE 3. — 5422 sayılı Kanunun 18 nci maddesine tevfikken Maliye Bakanlığınca tesbit edilmiş olan ortalama emsal nisbetlerinin, bu kanun hükümlerine göre Maliye Bakanlığınca yeni ortalama emsal nisbetleri tesbit ve ilân olununcaya kadar, tatbikine devam olunur.

**tık beş yılda yapılacak yatırım indirimi:**

GEÇİCİ MADDE 4. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beşinci yılın sonuna kadar olan devrede yapılacak yatırım indirimleri, bu indirimlerin uygulanacağı kurum kazançlarının her yıl için % 20 sini geçemez.

**Geçmiş yıllar zararlarının nakli:**

GEÇİCİ MADDE 5. — Bu kanunun 12 nci maddesi ile tanınmış bulunan beş senelik zarar nakli imkânı kurumların 1960 ve 1961 takvim yıllarında tahassul eden zararları için de uygulanır.

**Yürürlük:**

MADDE 22. — Bu kanun 1 Ocak 1963 tarihinde yürürlüğe girer.

**Yürütme:**

MADDE 23. — Bu kanun hükümlerini Maliye Bakanı yürütür.

**G E Ç İ C İ K O M İ S Y O N U N K A B U L E T T İ Ğ İ M E T İ N**

5422 SAYILI KURUMLAR VERGİSİ KANUNUNUN BÂZİ MADDELERİNİN DEĞİŞ-  
TİRİLMESİNE VE BU KANUNA BAZI HÜKÜMLER EKLENMESİNE DAİR KANUN TA-  
SARISI

Millet Meclisi Genel Kurulunca kabul edilen metin aynen kabul edilmiştir.